

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

فتاوى حج، عمره و زيارت

فارسي

الفارسية

فتاوى الحج والعمرة والزيارة

اللجنة العلمية

برئاسة الشؤون الدينية بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

فَتَاوَى الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ وَالزِّيَارَةِ

فتاوى حج، عمره وزيارت

اللَّجْنَةُ الْعِلْمِيَّةُ

بِرِئَاسَةِ الشُّؤْنِ الدِّيْنِيَّةِ بِالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فتاوی حج، عمره و زیارت که

عمره گزاران بسیار به آن نیازمند هستند. (۱)

کمیته‌ی علمی ریاست امور دینی در مسجد الحرام و مسجد نبوی

مبحث اول: فتاوی عمومی

سوال: آیا جایز است پدرم با پولی که از بانک قرض گرفته است،

عمره انجام دهد؟

پاسخ: بر کسی که قصد حج یا عمره برای خود و یا به نیابت از دیگری دارد، واجب است که برای حج و عمره‌اش مال پاکی را در نظر بگیرد؛ چون الله متعال پاک است و جز پاک و پاکیزه را قبول نمی‌کند.

اما قرض گرفتن از بانک یا از هر شخصیت حقیقی و حقوقی دیگری که با سود و فایده همراه باشد، جایز نیست؛ زیرا ربا محسوب می‌شود؛

(۱) گزینش این فتاوی از مجموعه فتاوی کمیته‌ی دائمی فتوا در عربستان سعودی با اختصار سوالات، متناسب با این جایگاه صورت گرفته است.

و رسول الله صلى الله عليه و سلم رباخوار و ربا دهنده و کاتب و شاهد ربا را لعنت نموده و فرموده است: «همگی [در گناه] یکسان هستند».

خوردن مال حرام سبب رد دعا و عدم پذیرش آن و قبول نشدن اعمال می شود؛ اما اگر قرض بدون سود و فایده (ربا) باشد، اشکالی ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۵۳)

سوال: آیا این درست است که هرکس برای چهل روز در مکه حضور نداشته باشد، باید عمره به جا بیاورد، هرچند چندین بار عمره به جا آورده باشد؟

پاسخ: به جای آوردن عمره فقط برای یک بار در عمر، بر مکلفی که توانش را داشته باشد، واجب است؛ و بیش از یک بار سنت است. و ادای عمره در هر زمانی جایز است و زمان مشخص و محدودی ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۰)

سؤال: آیا به جا آوردن عمره در هر زمانی از سال جایز است؟

پاسخ: ادای عمره در تمام روزهای سال جایز است، حتی در ماه‌های حج؛ اگر شخصی عمره را در ماه‌های حج به جا آورد و سپس در همان سال حج کند، حج او تمتع محسوب می‌شود. همچنین اگر عمره را به همراه حج خود انجام دهد، حج او قرآن خواهد بود. بر کسی که حج او تمتع یا قرآن باشد، واجب است قربانی کند، مگر اینکه از ساکنان مسجدالحرام باشد. اگر حاجی عمره را در ماه ذی‌الحجه و پس از ایام تشریق به جا آورد، این عمل جایز است، و قربانی بر عهده‌ی او نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۳۱۶)

سؤال: آیا جایز است که شخص پیش از ادای حج فرض، عمره به جا آورد؟

پاسخ: بله، جایز است که شخص پیش از انجام حج، عمره به جا آورد؛ زیرا پیامبر صلی الله علیه و سلم و اصحابش، پیش از آنکه حج

فرض را به جا بیاورند، عمره به جا آوردند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۳۱۸)

سؤال: حکم تکرار عمره در یکسال چیست؟

پاسخ: دیدگاه درست و صحیح این است که تکرار عمره برای چندین بار در یک سال جایز است؛ به دلیل این فرموده‌ی پیامبر صلی الله علیه و سلم:

«الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمُبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ»، یعنی: «عمره تا عمره‌ی [دیگر] کفاره‌ی گناهان میان آنهاست و حجی که به درستی انجام شود، جزا و پاداشی جز بهشت ندارد». صحت این روایت مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۳۳۴)

سؤال: برخی از مردم برای حج می آیند و پس از ادای عمره تمتع، قصد دارند از طرف یکی از والدین خود عمره انجام دهند. چگونه باید عمل کنند؟

پاسخ: کسی که برای عمره احرام بسته و قصد حج تمتع دارد، برای او بهتر این است که بعد از فارغ شدن از عمره، در مکه بنشیند تا موعد حج فرا رسد و برای حج احرام ببندد و قبل از حج، عمره را تکرار نکند؛ و چون از حج فارغ شد، اشکالی ندارد بعد از آن برای عمره، از تعیم یا جایی خارج از محدوده‌ی حرم احرام ببندد؛ و اگر عمره‌ی دیگری از برای پدرش که فوت شده یا مادرش که از دنیا رفته یا برای کسانی انجام دهد که به سبب پیری یا ابتلا به نوعی بیماری، امیدی به بهبودیشان نیست یا چنین وصفی دارند و از ادای مناسک ناتوان هستند، به دلیل عمومیت رهنمود نبوی اشکالی ندارد؛ آنجا که می‌فرماید: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمُبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ»، یعنی: «عمره تا عمره‌ی [دیگر] کفاره‌ی گناهان میان آنهاست و حجی که به درستی انجام شود، جزا و پاداشی جز بهشت ندارد». صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

سؤال: حکم کسی که بیش از یک بار عمره می گذارد؟ و در هر عمره برای احرام بستن به تنعیم می رود، چیست؟

پاسخ: تکرار عمره برای کسی که برای مدت کوتاهی به مکه آمده است، راه و روش پیامبر صلی الله علیه و سلم و عمل اصحابش رضی الله عنهم نبوده است و اگر این کار برتر و افضل بود، حتما آنان در انجام آن، پیشی می گرفتند؛ بلکه برای کسی که به مکه آمده و مناسک خود را به جای آورده است، مشروع این است که به طور خاص طواف زیادی انجام دهد و قرآن زیاد تلاوت کند و نماز بخواند و صدقه بدهد و سایر عبادت‌ها را انجام دهد؛ اما اگر برای خود یا افراد دیگری عمره بگذارد که ادای عمره به نیابت از آنها جایز است، اشکالی ندارد مانند میت و کسی که به دلیل سن و سال بالا یا ابتلا به نوعی بیماری که امیدی به بهبودی برایش نیست؛ در صورتی که مشقتی متوجه او و مردم نباشد، به ویژه در اوقات شلوغی؛ و دلیل این حکم، این رهنمود نبوی است که فرمودند: «**الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَالْحَجُّ الْمُبْرُورُ**»

لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ»، یعنی: «عمره تا عمره‌ی [دیگر] کفاره‌ی گناهان میان آنهاست و حجی که به درستی انجام شود، جزا و پاداشی جز بهشت ندارد». و به این دلیل که از رسول خداوند صلی الله علیه و سلم ثابت است که ام المومنین عایشه رضی الله عنها را امر نمودند تا بعد از خارج شدن از مناسک حج و عمره‌اش، از تنعیم احرام عمره بپندد، چون در این مورد از پیامبر اجازه خواسته بودند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۵۵)

مبحث دوم: فتاوی میقات‌ها

سوال: اگر کسی قصد حج یا عمره داشته باشد و احرام بستن در هوایما بر او سخت و دشوار باشد و علاوه بر این، حدود میقات را نداند، آیا می‌تواند در احرام بستن، تا رسیدن به جده تاخیر کند یا نه؟

پاسخ: چون قصد حج یا عمره داشته باشد و سفر او هوایی باشد، در خانه‌اش غسل می‌کند و اگر خواست، ازار و ردایش را می‌پوشد؛ و چون فاصله‌ی کمی تا میقات باقی مانده بود، برای هر یک از مناسک

حج یا عمره که نیت داشت، احرام می‌بندد که با مشقت و سختی همراه نیست؛ و اگر حدود میقات را نمی‌دانت، از خلبان یا یکی از کمک‌خلبانان یا یکی از مهمانداران هواپیما یا یکی از همسفران قابل اعتماد و مطلع در این مورد می‌پرسد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۵۳)

سؤال: آیا برای کسی که قصد ادای عمره دارد و سفرش هوایی است، جایز است بدون پوشیدن لباس احرام، فقط برای عمره لبیک بگوید؛ چون قصد دارد به برخی از کارهایش در جده رسیدگی کند و بعد از فارغ شدن از کارهایش در جده، در داخل جده احرام ببندد و برای ادای عمره برود؛ یا اینکه چه کاری بر او واجب است؟

پاسخ: هرکس سفر را آغاز نمود و قصد یکی از مناسک عمره یا حج را داشت، برای او جایز نیست که بدون احرام بستن برای مناسکی که قصد انجامش را دارد، از میقات بگذرد؛ و باید از لباس دوخته شده و ممنوعات احرام دوری کند.

بنابراین: برای شما جایز نیست کارهایی را انجام دهید که در سؤال مذکور اشاره کردید؛ چون مخالف حکم شرعی هستند؛ اما مانعی ندارد که او بدون احرام، برای رفع نیازهایش به جده برود و پس از آن به میقات بازگردد و از آن برای حج یا عمره احرام ببندد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۸۱)

سؤال: آیا برای حج گزار یا عمره گزار درست است که از آبار علی (یا چاه‌های علی) در مدینه‌ی منوره احرام ببندد؛ با اینکه در فرودگاه جده فرود آمده است اما به مدینه سفر نموده و از آنجا، از آبار علی احرام می‌بندد؟

پاسخ: چون حج گزار در فرودگاه جده فرود آید و پیش از حج، قصد سفر از جده به مدینه را داشته باشد، وقتی زیارتش از مدینه تمام شد و برای ادای حج یا عمره، قصد بازگشت به مکه نمود، از میقات اهل مدینه «ذوالحلیفه» احرام می‌بندد که «آبار علی» نامیده می‌شود؛ چون حکم او حکم اهل مدینه است؛ به دلیل رهنمود نبوی که در مورد

میقات‌ها فرموده‌اند: «هُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ أَوْ الْعُمْرَةَ»، یعنی: «آن میقات‌ها، برای اهالی آن مناطق و کسانی است که از آنجا عبور می‌کنند و اهل آن مناطق نیستند و قصد حج یا عمره دارند». صحت حدیث مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۹۴)

سؤال: اگر کسی در روز جمعه از هر ماهی که باشد، قصد ادای عمره نمود و نیت رفتن به منطقه‌ی دیگری داشت و بعد از دو یا سه روز به مکه بازگشت و قصد عمره‌ی دیگری نمود، آیا برای او جایز است که عمره را بدون پوشیدن لباس‌های احرام انجام دهد؟

پاسخ: کسی که قصد ادای عمره دارد، باید از میقاتی احرام ببندد که برای آمدن به مکه از آن می‌گذرد؛ و برای او جایز نیست که بدون احرام از آن بگذرد؛ چون رسول خدا صلی الله علیه و سلم این میقات‌ها را مشخص نمودند تا کسانی که قصد حج یا عمره دارند، از آنها احرام ببندند؛ فرقی نمی‌کند برای عمره‌ی اول باشد یا دوم یا بیشتر؛ اما کسی

که داخل محدوده‌ی میقات‌ها سکونت دارد، از همان مکانی احرام می‌بندد که از آنجا نیت عمره کرده است؛ مگر اینکه در مکه باشد که در این صورت باید برای احرام عمره، به خارج از محدوده‌ی حرم برود؛ چنانکه ام المومنین عایشه رضی الله عنها به امر پیامبر صلی الله علیه و سلم چنین عمل نمودند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۵۴)

سؤال: حکم کسی که بعد از ادای عمره برای خودش، قصد ادای عمره برای پدرش را دارد و عمره‌ی پدرش را از مکان احرام در مکه‌ی مکرمه (تنعیم) اعاده می‌کند، چیست؟

پاسخ: در صورتی که قصد ادای عمره برای خود داشتید و بعد از پایان عمره، از احرام آن خارج شدید و قصد گزاردن عمره‌ای برای پدرتان داشتید - چنانچه پدرتان فوت شده یا از ادای عمره ناتوان باشد - در این صورت به خارج از حرم - مانند تنعیم - رفته، و برای بستن احرام عمره برای پدرتان اقدام می‌کنید و در این صورت سفر کردن به میقات برای شما واجب نیست.

مبحث سوم: فتاوی احرام و ممنوعات آن

سؤال: چون کسی برای عمره یا حج احرام بست و سپس آن را فسخ نمود و از احرام خارج شد، چه چیزی بر او واجب می شود؟

پاسخ: چون ازار و رداء پوشید و نیت ورود به مناسک حج یا عمره نکرد و برای آن لبیک نگفت، مختار است؛ اگر بخواهد وارد مناسک حج یا عمره می شود و چون بخواهد می تواند آن را ترک کند؛ و این در صورتی است که حج و عمره ی واجب اسلام را ادا کرده باشد، برای او اشکالی ندارد.

اما اگر نیت ورود به مناسک حج یا عمره را داشته باشد، نمی تواند آن را فسخ نموده و از آن رجوع کند؛ بلکه بر او واجب است تا مناسکی که نیتش را کرده است، به همان روش شرعی تکمیل کند؛ چرا که الله متعال می فرماید:

﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾ [البقرة: ۱۹۶].

یعنی: «و حج و عمره را برای الله به پایان رسانید».

به این ترتیب روشن می شود که اگر مسلمان، با نیت وارد مناسک حج یا عمره شود، نمی تواند از تکمیل کردن آن سرباز زند، بلکه بر او واجب است آنچه آغاز نموده را تکمیل کند؛ و دلیل آن آیهی مذکور است؛ مگر اینکه در هنگام نیت شرط بگذارد و مانعی که از آن بیم داشته، در مسیر او قرار بگیرد که در این صورت می تواند از احرام خارج شود. و دلیل آن رهنمود نبوی به ضیاعه بنت زبیر است که وی در سؤالش گفت: ای رسول خدا، من قصد حج دارم و بیمار هستم؛ رسول خدا صلی الله علیه و سلم به وی فرمودند: «حُجِّي وَاشْتَرِطِي أَنَّ مَحَلِّي حَيْثُ حَبَسْتِنِي»، یعنی: «حج بگزار و شرط کن که محل خروج من از احرام، همان جایست که مرا (از ادامه ی مناسک) بازداشتی». صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۶۶)

سؤال: زنی برای عمره احرام می‌بندد، سپس عادت ماهیانه‌اش شروع می‌شود، و در نتیجه طواف و سعی انجام نمی‌دهد و به منزل خود بازمی‌گردد و احرام خود را می‌شکند، آیا تکلیفی بر عهده‌ی اوست؟ و اگر از احرامش خارج نشود، آیا تکلیفی متوجه او می‌باشد؟

پاسخ: هر زنی احرام عمره ببندد، سپس عادت ماهیانه‌اش شروع شود و پیش از اینکه طواف و سعی را انجام دهد، از احرامش خارج شود، در صورتی که نسبت به حکم آن جاهل و بی‌خبر باشد و شوهرش با او همبستر نشده باشد، بر او واجب است که عمره‌اش را بعد از پایان عادت ماهیانه و غسل کردن از آن، کامل کند؛ سپس طواف نموده و سعی کند و بعد از کوتاه کردن موی سرش، از احرام خارج شود، تکلیفی بر عهده‌ی او نیست.

و اگر با شوهرش همبستر شده باشد، عمره‌اش باطل شده و مکلف است که عمره را با طواف و سعی و کوتاه کردن موی سرش تکمیل کند؛ و بر او واجب است که قضایی آن را به جا بیاورد و به جای آن، عمره‌ای از همان میقاتی ادا کند که بار اول از آن احرام بسته است؛ و بر او خون ذبیحه‌ای در مکه واجب است، مانند ذبح گوسفندی که سن

آن شش ماه یا بیشتر باشد یا بزی که سن آن یکسال و بیشتر باشد و گوشتش میان فقرا تقسیم می‌گردد.

اما اگر از عمره‌اش خارج نشده باشد، بر او واجب است که عمره‌اش را کامل کند، پس طواف نموده و سعی می‌کند و با کوتاه کردن اندکی از موی سر، از عمره‌اش خارج می‌شود. در هر صورت، عمره‌اش با عادت ماهیانه باطل نمی‌شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۳۲۳)

سؤال: آیا استفاده از صابون معطر برای مُحرم جایز است؟

پاسخ: استفاده از خوشبویی برای محرم مرد یا زن جایز نیست؛ و از مصادیق آن استفاده از صابون معطر است؛ هرکس عمدتاً و با آگاهی از حکم، خوشبویی را لمس کند، باید فدیة پردازد؛ اما اگر کسی از حکم آن بی‌اطلاع باشد یا از روی فراموشی مرتکب این کار شود، تکلیفی بر عهده‌اش نیست. دلیل این حکم، این فرموده‌ی خداوند متعال است که می‌فرماید:

﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ﴾ [البقرة: ۲۸۶].

یعنی: «پروردگارا، اگر دچار فراموشی یا خطایی شدیم، ما را بازخواست نکن.»

و اینکه رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: «رُفِعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأُ وَالنَّسْيَانُ وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ»، یعنی: «گناهی که به سبب خطا و فراموشی و اکراه و اجبار صورت گرفته باشد، از دوش امت من برداشته شده است.»

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۳۷)

سؤال: پیش از آنکه به حرم وارد شوم، وارد دستشویی شدم و بدون اینکه متوجه باشم، احرام را اندکی بر سرم گذاشتم و پس از آن متوجه شدم که محرم هستم، آن را از سرم برداشتم؛ آیا در این صورت تکلیفی متوجه من است؟

پاسخ: اگر محرم از روی فراموشی مرتکب چیزی از ممنوعات

احرام شود، بر او واجب است که هر وقت به یاد آورد، از آن دست بکشد و ادامه ندهد؛ و در این صورت گناه و کفاره‌ای متوجه او نخواهد بود؛ چرا که الله متعال می‌فرماید:

﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ﴾ [البقرة: ۲۸۶].

یعنی: «پروردگارا، اگر فراموش یا خطا کردیم، ما را بازخواست نکن».

و الله متعال در این مورد فرموده است: «چنین کردم». چنانکه از رسول خدا صلی الله علیه و سلم ثابت است. و از پیامبر گرامی اسلام روایت شده که فرمودند: «عُفِيَ لَأُمَّتِي عَنِ الْخَطَا وَالنَّسْيَانِ وَمَا اسْتُكْرَهُوا عَلَيْهِ»، یعنی: «گناهان امتم از روی خطا و فراموشی و اکراه و اجبار بخشیده شده است».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۴۹)

سؤال: من و همسر و خواهرم قصد ادای عمره در رمضان نمودیم اما آنها به پیشنهاد من، در حین عمره دستکش پوشیدند؛ و این مساله به سبب جهل من نسبت به حکم روی داد، حال چه کاری باید انجام دهیم؟

پاسخ: در صورتی که زن محرم از روی جهل و بی اطلاعی نسبت به حکم، دستکش بپوشد، تکلیفی متوجه وی نخواهد بود؛ اما اگر در حین احرام متوجه حکم شد، بر او واجب است که فوراً دستکش‌ها را در بیاورد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۵۶)

سؤال: من و همسر برای عمره احرام بستیم که همسر بعد از احرام وارد عادت ماهیانه شد؛ و چون حکم شریعت را در این زمینه نمی‌دانستیم، از احرام خود خارج شدیم و لباس‌های احرام را درآوردیم و به مکه نرفتیم؛ سپس در رمضان این سال من و همسر - به فضل خداوند - عمره به جای آوردیم؛ لطف نموده و حکم شرعی را بیان کنید و اینکه هم اکنون باید چه کاری انجام دهیم؟

پاسخ: بر شما واجب بود که عمره را ادا نموده و فسخ نمی کردید؛ چرا که رد نیت احرام و پوشیدن لباس های عادی چیزی از واقعیت را تغییر نمی دهد، چون احرام باقی مانده و فسخ نشده است؛ و عمره ی دوم شما، استمرار عمره ی اول شما محسوب می شود؛ و اگر در این بازه ی زمانی پیش از ادای عمره، آمیزش جنسی داشتید، پس باید عمره ی دیگری را به جا بیاورید که قضای عمره ای می باشد که با آمیزش جنسی فاسد شده است؛ و احرام این عمره از میقاتی بسته می شود که برای بار اول از آن احرام بستید؛ و باید فدیة پرداخت کنید که گوسفندی از طرف هریک از شما می باشد که در مکه ذبح می شود و میان فقرای حرام تقسیم می شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۸۴)

سؤال: حکم کمربندی که جنس آن از چرم باشد و روی آن با چرخ خیاطی دوخته شده و همچنین کفش های دوخته شده چیست؟

پاسخ: برای کسی که احرام حج یا عمره می بندد جایز است که کمر بند و کفش بپوشد و از آنها استفاده کند، و لو اینکه با چرخ خیاطی

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۷۰)

سؤال: وقتی از ایبار علی احرام بستم و در مسیر مکه بودیم، در راه دچار مشکل شدم و تب شدیدی کردم، پس خوابیدم و سرم را پوشاندم، آیا تکلیفی بر عهده‌ی من است؟

پاسخ: باید فدیة پرداخت کنید که سه روز روزه گرفتن یا غذا دادن به شش فقیر یا ذبح گوسفندی در حرم است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۱)

سؤال: حکم پوشیدن جوراب و طواف کردن با آنها چیست؟ و آیا جوراب لباس دوخته شده محسوب می‌شود؟

پاسخ: پوشیدن جوراب برای مردانی که احرام حج یا عمره دارند، جایز نیست؛ و اگر به دلیل بیماری و مشکلاتی از این قبیل ناچار به

فتاوی حج، عمره و زیارت

پوشیدن آن بود، جایز است و بر او فدیة واجب می شود که سه روز روزه گرفتن یا غذا دادن به شش فقیر و برای هر فقیر به اندازه ی نصف صاع خرما و مانند آن یا ذبح گوسفندی می باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۳)

سؤال: آیا برای محرم جایز است که جهت خنک شدن، همه ی بدنش را بشوید؟ و چرا؟

پاسخ: برای مسلمان جایز است که تمام بدنش را جهت خنک شدن بشوید، اگر احساس گرما می کند؛ و این باعث بازیابی نشاط برای این عبادت می شود؛ و در حین شستن باید دقت کند که چیزی از مو یا پوست او از بدنش جدا نشود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۴)

سؤال: چون محرم با ماشین خود درخت یا گیاهی را زیر بگیرد، آیا تکلیفی بر عهده ی او می باشد؟

پاسخ: چون آن را زیر بگیرد و آن درخت یا گیاه در خارج از حرم باشد، تکلیفی ندارد؛ و فقط باید بهای آنچه تلف نموده را به مالکش پرداخت کند، اگر مالکی دارد؛ و اگر درخت و گیاهی را در حرم تلف کند که در ملکیت فردی باشد، در این صورت هم باید بهای آن را به مالکش بپردازد؛ و اگر در ملکیت کسی نباشد، تکلیفی ندارد و نباید عمدا چنین کاری انجام دهد؛ چون رسول خدا صلی الله علیه و سلم از آن نهی کردند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۵)

سؤال: آیا برای مردان و زنان محرم جایز است که لباس احرام خود را با احرام دیگری تغییر دهد، چه در وقت حج باشد یا عمره؟

پاسخ: برای محرمی که مناسک او حج یا عمره است، جایز است که احرام خود را با لباس احرام دیگری جایگزین کند؛ و این تغییر لباس احرام، تاثیری در نیت احرام او برای حج یا عمره ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۵)

سؤال: در حین دعا و تماس بدنم با کعبه‌ی شریف در محل ملتزم، متوجه شدم که دستم با روغن خوشبوی کعبه‌ی شریف تماس پیدا کرده است و بدن و مو و لباسم را با این خوشبوی آغشته نمودم، در این صورت حکم این خوشبو شدن با خوشبویی ملتزم که بدون قصد با آن تماس پیدا کردم و پس از آن وضو گرفته و تقریباً آن را از خود پاک نمودم، چیست؟

پاسخ: تماس غیر عمدی بدن شما با خوشبویی موجود بر کعبه و اینکه پس از آن بدن و لباس و موی خود را آغشته به آن کردید، برای شما ممنوع بوده است؛ و این کار سبب کفاره می‌شود که سه روز روزه گرفتن یا غذا دادن به شش فقیر - برای هر فقیر به اندازه‌ی نصف صاع - یا ذبح گوسفندی می‌باشد؛ مگر اینکه نسبت به حکم شرعی جاهل و بی‌اطلاع باشید یا آن را فراموش کرده باشید که در این صورت تکلیفی متوجه شما نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۶)

سؤال: زنی سه بار عمره انجام می دهد و هر بار برقع می پوشد و بالای برقع پوششی خفیف می پوشد و گاهی آن را بر برقع می اندازد و گاهی برمی دارد و نسبت به حکم پوشیدن برقع جاهل و بی اطلاع است، حکم آن چیست؟

پاسخ: برای زنی که احرام حج یا عمره دارد جایز نیست نقاب بپوشد؛ اینکه نقابی بر چهره اش داشته باشد که همان برقع است؛ اما اگر در حضور مردان بیگانه بود، روسری اش را بر روی صورتش می کشد چنانکه همسران پیامبر صلی الله علیه و سلم در حج وداع چنین عمل می کردند. و مادامی که زن مذکور از روی جهل و بی اطلاعی نقاب پوشیده، تکلیفی ندارد، چون به سبب جهل معذور است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۹۴)

مبحث چهارم: فتاوی طواف

سؤال: برای ادای مناسک عمره اقدام نمودم .. و با توجه به اینکه شناخت کاملی در مورد مناسک نداشتیم، وقتی طواف را آغاز کردم، از

حجر الاسود شروع نکردم، بلکه طواف را از رکن یمانی شروع نمودم؛ چون نسبت به شروط و واجبات، جاهل و بی اطلاع بودم؛ و باقی مناسک را درست انجام دادم ان شاء الله .. لطفا بنده را راهنمایی کنید که چه تکلیفی دارم؟

پاسخ: اینکه سوال کننده طواف را از رکن یمانی آغاز نموده، اشتباه است، چون آغاز طواف از حجر الاسود است؛ اما این اشتباه تاثیری در صحت طواف ندارد؛ چون مقدار اضافه‌ای در شوط اول محسوب می شود و این زیانی به طواف او نمی‌رساند، در صورتی که شوط هفتم را کامل کرده و در حجر الاسود به پایان رسانده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۱۰)

سؤال: آیا اضطباع در طواف سنت است؟ و کسی که آن را فراموش کند، چه تکلیفی دارد؟ و آیا بوسیدن حجرالاسود و نگفتن بسم الله و الله اکبر کفایت می‌کند؟ و کسی که این ذکر را ترک کند و از روی فراموشی به بوسیدن حجرالاسود بسنده کند و در حالی آن را به یاد

بیاورد که از محل سنگ دور شده است و در حالی آن را بگوید که به سوی مقام ابراهیم حرکت می کند، چه تکلیفی دارد؟

پاسخ: اضطباع این است که محرم وسط ردای خود را زیر بغل راست خود و دو طرف آن را بر کتف چپش قرار دهد؛ و به این ترتیب کتف راست و بازوی او نمایان می شود؛ و این کار در طواف اول، زمانی که به مکه می آید - که طواف عمره برای تمتع یا طواف قدوم برای قارن و مفرد می باشد - سنت است و هرکس آن را ترک کند، تکلیفی ندارد. و کسی که تکبیر و تسمیه را در آغاز طواف نگوید، تکلیفی ندارد؛ چون تکبیر و ذکر و دعا در طواف و سعی، سنت است و واجب نیست؛ و فقط نیت طواف و سعی در ابتدای آنها واجب است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۱۰)

سؤال: در حین طواف دختر کوچکم را حمل می کردم که پوشک بسته بود؛ شنیدم که طواف کردن در این حالت جایز نیست، چون غالبا پوشک با ادرار در تماس است؛ لطفا حکم آن را ذکر کنید؟.

پاسخ: برای کسی که طواف می کند، حمل طفل جایز است ولو اینکه پوشک بسته باشد، در صورتی که بدن طواف کننده و لباس های او آغشته به نجاست نشود؛ همچنین نماز خواندن در این حالت جایز است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۳۶)

سؤال: آیا برای زنی که دارای عادت ماهیانه است، طواف کردن جایز است؟

پاسخ: برای زنی که در عادت ماهیانه است، طواف کردن خانه کعبه جایز نیست تا اینکه پاک شود و غسل کند؛ چراکه رسول خدا صلی الله علیه و سلم به ام المومنین عایشه که وارد عادت ماهیانه شده بود، فرمودند: « لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهَرِي »، یعنی: «تا پاک شوی، طواف خانه (کعبه) را انجام نده».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۴۹)

سؤال: آیا برای زن جایز است درحالی طواف نموده و سعی کند که شوهرش یا محرم او در انتظار اوست تا این اعمال را انجام دهد؛ به این صورت که در طواف و سعی همراه او نباشد، بلکه در حرم به انتظار او باشد تا از عمره اش فارغ گردد؟

پاسخ: وجود محرم به همراه زن در حین طواف برای عمره یا حج، از شروط صحت انجام طواف نیست؛ بلکه وجود محرم برای سفر نمودن زن جهت ادای عمره یا هر کار دیگری شرط است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۵۳)

سؤال: شخصی در حال طواف خانه کعبه و به عنوان مثال در دور پنجم است و قبل از اینکه دور پنجم را کامل کند، نماز اقامه می شود، پس نماز خوانده و سپس برای کامل کردن طواف برمی خیزد. آیا ادامه ی دور پنجم را انجام دهد و از همان جایی آغاز کند که توقف کرده است، یا اینکه دور پنجم را در نظر نگیرد و دوباره آن را از حجرالاسود آغاز کند؟

پاسخ: درست این است که در این حالت این دور را حساب کند و آن لغو نکند، بلکه از همان جایی که آن را برای ادای نماز به همراه امام قطع نموده، تکمیل کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۱ / ۲۳۰)

سؤال: آیا حجرالاسود از آسمان نازل شده است؟ یا سنگی همچون سایر سنگ‌هاست؟

پاسخ: الله متعال ویژگی‌هایی برای حجرالاسود در نظر گرفته و بوسیدن و لمس نمودن آن را برای ما تشریح کرده است؛ و اراده‌ی او بر این رفته که در رکن کعبه باشد؛ کعبه‌ای که در نماز رو به آن می‌کنیم؛ و بوسیدن و لمس کردن حجرالاسود را برای طواف کنندگان تشریح نموده است، در صورتی که برای آنها میسر باشد؛ و اگر میسر نباشد چون روبروی آن قرار گرفتند، با تکبیر گفتن به سوی آن اشاره می‌کنند؛ و در حدیثی که ترمذی و دیگران روایت کرده‌اند، وارد شده که از بهشت نازل شده است؛ اما در سند آن ضعف است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۲۸)

سؤال: آیا بوسیدن کعبه‌ی شریف در مناسک حج یا عمره، حلال است یا حرام؟

پاسخ: آنچه مشروع است، بوسیدن حجرالاسود است؛ و ثابت شده که رسول خدا صلی الله علیه و سلم حجرالاسود را بوسیده و هیچ جای دیگری از کعبه‌ی شریف را نبوسیده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۲۸)

سؤال: آیا برای زن درست است حجرالاسود را درحالی بیوسد که مردان بیگانه اطراف او هستند؟

پاسخ: بوسیدن حجرالاسود در طواف، سنت مؤکده و از سنت‌های طواف است؛ در صورتی که انجام آن بدون مزاحمت یا اذیت نمودن دیگران و با اقتدا به رسول خدا صلی الله علیه و سلم همراه باشد؛ و اگر جز با مزاحمت و اذیت و آزار دیگران میسر نباشد، باید آن را ترک نمود

و به اشاره کردن با دست به سوی آن بسنده کرد؛ به ویژه برای زنان؛ چون زن عورت است؛ و ایجاد مزاحمت در حق مردان مشروع نیست، در حق زنان که به طریق اولی مشروعیت ندارد. و چنانچه امکان بوسیدن آن برای زنان وجود داشته باشد بی آنکه مزاحمتی در میان باشد، برای او جایز نیست که حین بوسیدن حجرالاسود صورت خود را نمایان کند؛ چون در این مکان افرادی هستند که محرم او نیستند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۲۹)

سؤال: آیا برای حج گزار یا عمره گزار درست است که در حین طواف خانه کعبه وارد حجر اسماعیل شود؟

پاسخ: برای کسی که خانه را در حج یا عمره طواف می کند یا طواف سنت به جا می آورد، جایز نیست وارد حجر اسماعیل شود؛ و اگر این کار را انجام دهد، طواف او کامل نیست و ادا نمی شود، چون طواف باید اطراف خانه کعبه باشد و حجر بخشی از خانه کعبه است؛ چراکه الله متعال می فرماید:

﴿ وَلَيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴾ [الحج: ۲۹].

یعنی: «و باید [گرداگرد] این خانه‌ی کهن [= کعبه] طواف کنند».

و مسلم و دیگران از ام المومنین عایشه -رضی الله عنها- روایت کرده‌اند که می‌گوید: «سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْجَدْرِ، أَمِنَ الْبَيْتِ هُوَ؟ فَقَالَ: هُوَ مِنَ الْبَيْتِ»، وَفِي لَفْظِ قَالَتْ: إِنِّي نَذَرْتُ أَنْ أُصَلِّيَ فِي الْبَيْتِ»،

یعنی: در مورد حجر از رسول خدا صلی الله علیه و سلم سوال نمودم که فرمود: «بخشی از خانه کعبه است». و در لفظی آمده که می‌گوید: من نذر نمودم که در خانه کعبه نماز بخوانم؛ رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمود: «صَلِّيْ فِي الْحِجْرِ، فَإِنَّ الْحِجْرَ مِنَ الْبَيْتِ»، یعنی: «در حجر نماز بخوان که حجر بخشی از خانه کعبه است».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۳۳)

مبحث پنجم: فتاوی سعی

سؤال: در خصوص هروله بین دو علامت سبز در سعی برای زنان، با توجه به مطالعات محدودی که در کتاب‌های فقه در باب حج و عمره داشتم، منعی برای هروله توسط زنان نیافتم و یک بار شنیدم که یکی از علما در تلویزیون گفت: زن در سعی هروله نمی‌کند و هروله فقط برای مردان است؛ و هروله نکردن برای حفظ حجاب زنان بهتر است؛ و باعث می‌شود تا جذابیت‌های زنانه خود را ظاهر نکند. اما هیچ دلیلی برای این سخن خود ذکر نکرد؛ به همین دلیل با خود گفتم: اگر حق و درست باشد، رای و نظری نشأت گرفته از اجتهاد اوست؛ چون هروله سنتی است که بانی آن هاجر رضی الله عنها بوده است؛ اما بحمدالله متوجه شدم که این رای و نظر است و دین بر مبنای رای و نظر نیست چنانکه امیرالمومنین علی رضی الله عنه می‌گوید. لطفا در این مورد توضیح دهید.

پاسخ: ابن منذر می‌گوید: «اهل علم اجماع کرده‌اند که زنان پیرامون خانه کعبه و در بین صفا و مروه رمل ندارند؛ و اضطباع ندارند؛ چون اصل در این دو (رمل و اضطباع) آشکار نمودن پوست بدن است

و این مساله در حق زنان منتفی است؛ بلکه زنان مامور به ستر و پوشش هستند؛ و در رمل و اضطباع، در معرض کشف حجاب قرار می گیرند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۲۶)

مبحث ششم: فتاوی خارج شدن از عمره بعد از ادای مناسک (یا تحلل)

سؤال: کسی که در عمره ی این هفته سرش را می تراشد و در هفته ی آینده قصد عمره دارد، چه کاری باید انجام دهد؟ چون موی سرش خیلی کوتاه است و چه بسا تا آن وقت رشد نکند.

پاسخ: کسی که قصد حج یا عمره می کند بر او واجب است که سرش را بتراشد یا موهای سرش را کوتاه کند؛ و اگر در سر مویی نباشد، حکم واجب در این زمینه ساقط می شود و حج یا عمره اش صحیح است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۳۲۷)

سؤال: دوستانی با هم برای ادای عمره رفتند و مناسک خود را تکمیل کردند و یکی از آنها به تراشیدن سر دیگران مشغول می شود و در نهایت یکی از آنها سر او را می تراشد و به این ترتیب از احرام عمره خارج می شوند، حکم این کار چیست؟

پاسخ: چون محرم سر محرم دیگر را بتراشد و قصدش خارج شدن از احرام (تحلل) باشد، اشکالی در این کار نیست؛ چون تراشیدنی است که اجازه ی آن داده شده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۴۶)

سؤال: لطفا در مورد شیوه ی تراشیدن صحیح موی سر در حج و عمره توضیح دهید که آیا باید تراشیدن با تیغ باشد یا به وسیله ی ماشین؟ و آیا تراشیدن با تیغ فضیلتش بیشتر از تراشیدن با ماشین است یا فضیلت هر دو یکسان است؟

پاسخ: آنچه در این زمینه معتبر است تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن به هر وسیله ی ممکن می باشد؛ اما تراشیدن افضل است؛ و

تراشیدن عبارت است از: کندن مو از ریشه با تیغ یا ابزار دیگری؛ و در حدیث صحیحی از رسول خدا صلی الله علیه و سلم روایت شده که ایشان برای کسانی که سرشان را می تراشند، سه بار و برای آنان که موهای شان را کوتاه می کنند یک بار دعای مغفرت و رحمت کردند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۲۰۱ / ۱۰)

سؤال: چون عمره گزار ساکن جده باشد و سرش را جز در جده تراشیده باشد، حکم این کار چیست؟

پاسخ: تراشیدن سر برای مناسک حج یا عمره، در هر مکانی انجام شود، خارج از حرم باشد یا داخل حرم، اشکالی ندارد؛ اما در عمره، از احرامش خارج نمی شود تا اینکه سرش را بتراشد یا کوتاه کند؛ و در حج، وقتی رمی جمره را انجام داده و طواف کند و سعی را انجام دهد، با همسرش آمیزش جنسی نمی کند تا اینکه سرش را بتراشد یا موهایش را کوتاه کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۲۰۳ / ۱۰)

سؤال: شخصی به جده آمد و در روز دوم برای ادای اولین عمره در زندگی اش اقدام نمود و به همراه شخصی نزدیک به او رفت و عمره را به جا آورد که بعد از فارغ شدن از سعی به او گفتم: سر را بتراشیم یا موها را کوتاه کنیم؟ گفت: در خانه می تراشیم. و بعد از اینکه به خانه برگشتیم، فراموش کردیم که سر را بتراشیم و لباس های احرام را درآوردیم؛ در این صورت چه تکلیفی متوجه ماست؛ خداوند متعال به شما ثواب و پاداش عنایت کند.

پاسخ: کسی که تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن را فراموش کند و طواف نموده و سعی کند و پیش از تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن، لباس خود را بپوشد، بر او واجب است که به محض یادآوری، لباسش را درآورد و لباس احرام بپوشد، سپس سرش را بتراشد یا مویش را کوتاه کند و آنگاه لباسش را بپوشد و تکلیف دیگری در این زمینه ندارد؛ و گناهی متوجه او نیست، چون به سبب فراموشی معذور است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۰۶)

فتاوهای که حجاج به آنها نیاز دارند.^(۱)

حکم حج، جایگاه آن و نیابت در آن

سؤال: اهمیت مکه برای جهان اسلام در چیست؟

پاسخ: الله متعال آن را محل تجمع و کسب اجر و پاداش و ماوای امنی برای مردم قرار داده است؛ و حرمی پر امن و امان که حجاج و علما برای ادای مناسک خود در نهایت راحتی و اطمینان خاطر در آن جمع می شوند و امید پاداش خداوندی دارند و از عقاب و مجازات او می ترسند. در مکه مسلمانان با یکدیگر آشنا می شوند و یکدیگر را نصیحت نموده و برای هم خیرخواهی می کنند و در امور مهم دین و دنیای شان با هم مشورت و تبادل نظر می کنند؛ و در مکه اجر و پاداش نماز خواندن و اعمال صالح برای آنها مضاعف می شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۸ / ۱۱)

(۱) گزینش آنها از مجموع فتاوی کمیته‌ی دائمی فتوا در مملکت عربی سعودی با اختصار سوالات، متناسب با این مقام صورت گرفته است.

سؤال: پدرم نزدیک به ۴۰ سال پیش، یک حج با پای پیاده انجام داده است و دو بار عمره گزارده است، یکی از آنها حداقل سه سال قبل از وفاتش بوده است؛ با توجه به اینکه پدرم خواندن و نوشتن نمی دانست و نمی دانم چگونه این حج را انجام داده است، آیا برای من لازم است که از طرف او حج کنم؛ نظرتان در این مورد چیست؟

پاسخ: حج فقط برای یک بار در عمر واجب است و اصل در ادای اعمال و مناسک، درست بودن آنهاست؛ بنابراین ادای حج دوم واجب نیست؛ اما اگر از طرف پدرتان حج کردید، حجتی مستحب خواهد بود و در این عمل برای شما و او اجر بزرگی خواهد بود، اگر الله متعال از شما قبول کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۵)

سؤال: حکم خارج شدن زن برای ادای حج فرض، بدون اجازه‌ی شوهرش چیست؟

پاسخ: حج فرض زمانی واجب است که شروط استطاعت مهیا

باشد که اذن و اجازه‌ی شوهر از این شروط نیست؛ و برای شوهر جایز نیست که همسرش را از این کار بازدارد؛ بلکه برای او تشریح شده که در ادای این واجب با او همکاری کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۰ / ۱۱)

سؤال: آیا برای زنی که ازدواج نموده جایز است تا بدون رضایت شوهرش برای حج برود، در حالی که با خویشاوندان خود می‌باشد که برادران او هستند؟

پاسخ: برای زن جایز نیست که بدون اجازه‌ی شوهرش به سفر حج برود، مگر اینکه حج او حج فرض باشد؛ چون شوهرش این حق را ندارد که او را از ادای حج فرض بازدارد، در صورتی که همراه همسرش محرمی باشد؛ و برای زن جایز نیست که بدون محرم سفر کند، نه برای حج و نه غیر حج؛ به دلیل رهنمود نبوی که فرمودند: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُوْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ»، یعنی: «برای زنی که به الله و روز آخرت ایمان دارد، حلال نیست مسافرت کند، مگر به

همراه کسی که محرم اوست». و گروه و جماعت زنان جای محرم را نمی‌گیرد و کفایت نمی‌کند؛ و این در مورد حج فرض و هر سفری با هر انگیزه‌ی دیگری یکسان است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (٤٠ / ١٠)

سؤال: چنانچه قصد ادای حج را داشته باشم، و کودکی با من باشد که به بلوغ نرسیده است، آیا لباس احرام به تن او کنم و همه‌ی مناسک را به نیابت از او انجام دهم، یعنی از طرف او طواف کنم و .. یا لباس‌هایش را به تن او کنم و از طرف او عملی انجام ندهم، مادامی که کوچک است و حجی بر او فرض نیست؟

پاسخ: در مورد کودکی که تشخیص می‌دهد اما هنوز به بلوغ نرسیده است، اگر ولی او قصد ادای حج با او را دارد، به او امر می‌کند که لباس احرام بپوشد و خود همه‌ی مناسک حج را به جا بیاورد، از ابتدای احرام بستن در میقات گرفته تا آخرین اعمال حج؛ و در صورتی که توان رمی جمرات را نداشته باشد، از طرف او این کار را انجام می‌دهد؛ و او را امر می‌کند تا از ممنوعات احرام دوری کند. اما اگر

توان تشخیص را نداشته باشد، به نیابت از او نیت احرام عمره یا حج می‌کند و با او طواف نموده و سعی انجام می‌دهد و در سایر مناسک با او حاضر می‌شود و از طرف او رمی می‌کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۲ / ۱۱)

سؤال: چون پسر بچه یا دختر بچه فریضه‌ی حج را بجا بیاورد، آیا کافی است یا اینکه فقط مستحب محسوب می‌شود و اجر و پاداش آن برای پدر و مادرش می‌باشد؟

پاسخ: عمره یا حجی که غیر بالغ انجام می‌دهد، مستحب محسوب می‌شود و جای حج و عمره‌ی فرض در اسلام را نمی‌گیرد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۳ / ۱۱)

سؤال: زنی به عربستان سعودی آمده و برای او میسر شده که با هزینه‌ی میزبان حج فرض را ادا کند و سؤال می‌کند که آیا این حج که

خود برای ادای آن هزینه‌ای از مالش نکرده است، می‌تواند جایگزین
حجی باشد که در اسلام بر او فرض است؟

پاسخ: اینکه برای ادای حج چیزی از مال خود هزینه نکرده یا
اندکی از مال خود هزینه کرده است و دیگری هزینه‌های حج او را
پرداخته است، تاثیری در صحت حج فرضی که انجام داده ندارد؛
بنابراین چون حج خود را کامل و با شروط و ارکان و واجبات آن ادا
کرده باشد، حج فرض از او ساقط شده است، هرچند هزینه‌های آن را
دیگری پرداخت کرده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۳۴)

سؤال: در جایی که ما زندگی می‌کنیم، کسی که قصد حج دارد
باید مبلغی به میزان ۱۲۵ هزار در بانک بگذارد که مبلغ بسیار زیادی
است؛ با اینکه می‌دانیم بانک‌ها ربوی هستند و راه دیگری جز این برای
رفتن به حج نیست؛ آیا انجام حج در این حالت بر مسلمان توانمند
واجب است؛ و اگر مسلمانی در این شرایط حج کند، حشش صحیح

است؟ با اینکه می‌داند با این کار بانک‌های ربوی و دولت را کمک نموده است؟

پاسخ: حج درست و صحیح است؛ و آنچه در سؤال ذکر شده عذری در به تاخیر انداختن حج برای کسی نیست که توانش را دارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۴۲ / ۱۱)

سؤال: حکم کسی که از مال حرام حج می‌کند، چیست؟ آیا این حج مقبول است یا نه؟

پاسخ: اینکه حج از مال حرام باشد، مانع صحت حج نیست؛ اما گناه کسب حرام به هر میزان که باشد به قوت خود باقی است و از اجر و پاداش حج می‌کاهد، اما آن را باطل نمی‌کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۴۳ / ۱۱)

سؤال: مبلغی را از بانک گرفتم که بازپرداخت آن به صورت

اقساط سالانه است، با توجه به این بدهی من به بانک، آیا باید حج کنم؟

پاسخ: استطاعت در ادای حج، شرطی از شروط وجوب آن است؛ بنابراین اگر توان حج و پرداخت قسط مذکور را در حین حج داشته باشید، باید حج کنید؛ و چنانچه هر دو با هم بر شما واجب باشد و توان هر دو با هم را نداشته باشید، باید پرداخت قسطی را که از شما طلب شده جلو بیندازید و انجام حج را تا استطاعت لازم به تاخیر بیندازید. چرا که الله متعال می فرماید:

﴿ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ﴾ [آل

عمران: ۹۷].

یعنی: «و بر مردم [واجب] است که برای [عبادت] الله قصد آن خانه کنند [البته برای] کسی که توانایی [مالی و جسمی] رفتن به سوی آن را دارد».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۴۵)

سؤال: آیا کسی که از طرف میت یا پیرمردی مسن حج می کند و خود قبلا حج نکرده و مالی هم برای حج کردن ندارد مگر مال موکلش، حج خود را ابتدا انجام دهد یا حج کسی که او را وکیل خود نموده تا به نیابت از او حج کند؟

پاسخ: برای مکلف جایز نیست که پیش از ادای حج خود، به نیابت از دیگری حج کند؛ و اصل در این زمینه روایت ابن عباس -رضی الله عنهما- است که: « أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: "لَبَيْكَ عَنْ شُبْرَمَةَ"، فَقَالَ: "حَبَجْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟"، قَالَ: لَا، قَالَ: "حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ، ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُبْرَمَةَ"، یعنی: رسول خدا صلی الله علیه و سلم از مردی شنید که می گوید: لبیک عن شبرمه (از طرف شبرمه و به نیابت از او نیت حج می کنم)؛ پس رسول خدا صلی الله علیه و سلم به او فرمود: «آیا برای خودت حج انجام داده ای؟». وی گفت: نخیر؛ فرمود: «برای خودت حج انجام بده، سپس به نیابت از شبرمه حج کن».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۵۰ / ۱۱)

سؤال: آیا برای مسلمانی که حج فرض خود را انجام داده، جایز است به نیابت از یکی از خویشاوندانش حج کند که امکان ادای فریضه‌ی حج را ندارد؟

پاسخ: برای مسلمانی که حج فرض خود را انجام داده، جایز است که به نیابت از شخص دیگری حج کند، در صورتی که آن شخص توان ادای حج را به سبب سن و سال بالا یا ابتلا به نوعی بیماری که امیدی برای بهبودی وی نیست، ندارد یا اینکه از دنیا رفته باشد؛ و دلیل آن احادیث صحیح وارد شده در این زمینه هستند؛ اما اگر کسی که به دیگری نیابت داده تا از طرف او حج کند، توان حج را به سبب امری عارضی نداشته باشد که امید از بین رفتن آن وجود دارد، حج کردن از طرف او جایز نیست؛ مانند بیماری که امید بهبودی آن وجود دارد یا عذری سیاسی در میان باشد یا راه ناامن باشد و یا موانع موقتی از این قبیل وجود داشته باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۵۱)

سؤال: آیا از طرف پدر و مادرم که از دنیا رفتند و به دلیل فقر، فریضه‌ی حج بر آنها واجب نشده بود، حج کنم؛ زیرا چنین قصدی دارم. لطفا حکم شریعت در این زمینه را بیان کنید.

پاسخ: برای شما جایز است که از طرف پدر و مادرتان حج کنید یا کسی را به نیابت از آنها عازم حج کنید؛ و این در صورتی است که حج خود را انجام داده باشید یا کسی که به نیابت از آنها حج می‌کند، حج فرض خود را انجام داده باشد؛ دلیل آن روایت ابوداود در سنن از عبدالله بن عباس رضی الله عنهما است که رسول خدا صلی الله علیه و سلم: «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: "لَبَيْكَ عَنْ شُبْرَمَةَ"، فَقَالَ: "حَبَبَتْ عَنْ نَفْسِكَ؟"، قَالَ: لَا، قَالَ: "حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ، ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُبْرَمَةَ"، یعنی: شنیدند که مردی می‌گوید: لبیک عن شبرمه؛ پس فرمود: «شبرمه کیست؟». وی گفت: برادر من یا خویشاوند من است. رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: «آیا برای خودت حج انجام داده‌ای؟». وی گفت: نخیر؛ فرمود: «برای خودت حج انجام بده، سپس به نیابت از شبرمه حج کن». و ابن ماجه آن را روایت نموده و بیهقی می‌گوید: «این اسناد صحیح است، و در این باب صحیح‌تر از

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۵۳)

سؤال: آیا جایز است که کسی در یک حج، از طرف پدر و مادر و خودش حج کند؟

پاسخ: حج کردن به نیابت از میت و از زنده‌ای که توان حج را ندارد، جایز است؛ و برای کسی جایز نیست که یک بار حج کند و آن را از طرف دو نفر نیت کند؛ چون حج فقط از طرف یک نفر جایز است؛ در مورد عمره هم به همین صورت می‌باشد. اما اگر در یکسال از طرف کسی حج کند و از طرف کسی دیگر عمره بگذارد، جایز است، در صورتی که حج و عمره‌ی خود را انجام داده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۵۷)

سؤال: حکم کسی که به سفر حج می‌رود و برای عمره به جای مادرش و برای حج به جای پدرش نیت می‌کند و در سال دوم برای

مادرش حج نموده و برای پدرش عمره می‌گزارد، آیا چنین کاری جایز است؟

پاسخ: هر یک از حج و عمره مناسک مستقلی هستند؛ و رسول خدا صلی الله علیه و سلم کیفیت ادای هر دو را در حج افراد و قران و تمتع بیان نموده‌اند؛ بنابراین اگر کسی به عنوان مثال قصد احرام عمره از طرف مادرش و احرام حج بعد از تحلل از عمره، برای پدرش داشته باشد یا نیتی عکس این داشته باشد، می‌تواند چنین کاری انجام دهد؛ و چون برای یکی از این دو مناسک از طرف خود احرام ببندد و بعد از تحلل از آن، برای مناسک دیگر از طرف پدرش یا مادرش احرام ببندد، جایز است؛ چون اعمال وابسته به نیت‌ها هستند و برای هر کس همان خواهد بود که نیت کرده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۵۸)

سؤال: شوهرم - که خداوند او را رحمت کند - فوت شده است؛ قصد دارم تا به اذن خداوند شخصی را به نیابت از او برای حج امسال بفرستم؛ آیا برای کسی که به نیابت از او حج می‌کند، درست است

علاوه بر مالی که برای ادای حج و رفت و آمد و خورد و خوراک دریافت می کند، مزدی برای این کار دریافت کند؟ خداوند متعال به شما جزای خیر و نیک عطا فرماید، مرا در این زمینه راهنمایی کنید.

پاسخ: برای کسی که نیابت ادای حج از طرف دیگری به او داده شده، جایز است آنچه به عنوان مزدی در عوض ادای حج تعیین شده، دریافت کند؛ ولو اینکه بیش از هزینه های رفت و آمد و خورد و خوراک و رفع نیازهایی از این قبیل برای ادای حج باشد؛ و برای او مشروع است که قصد مشارکت در کار خیر و انجام عبادت هایی را در حرم داشته باشد که الله متعال برای او میسر می کند و قصد وی فقط مال نباشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۶۰)

سؤال: ما حج انجام دادیم و به همراهان کودکی خردسال بود و برای او به نیابت از زنی نیت کردیم و طواف نمودیم و مناسک را به جا آورده و برای او به نیابت از کسی که فوت شده قربانی کردیم، حکم این کار چیست؟

پاسخ: آنچه کودک خردسال انجام داده، مستحبی برای او می‌باشد؛ و برای او جایز نیست که از طرف دیگری حج کند تا اینکه حج خود را انجام دهد؛ و حج او نمی‌تواند جایگزین حج فرض دیگری باشد، مگر بعد از آنکه بالغ شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۶۸) با تصرفی اندک.

سؤال: آیا برای انسان جایز است پیش از اینکه خود به حج برود، پدر و مادرش را به حج بفرستد؟

پاسخ: حج بر هر مسلمان آزاده، عاقل و بالغ که توان (مالی و جسمی) ادای حج را داشته باشد، برای یک بار در عمر فرض است؛ و نیکی کردن به پدر و مادر و کمک کردن به آنها برای ادای واجب، امری مشروع به اندازه‌ی توان است؛ اما ابتدا باید خود حج کنید و حج خود را به جایاوید سپس پدر و مادرتان را کمک کنید تا حج کنند، در صورتی که امکان حج نمودن همه با هم نباشد؛ و اگر پدر و مادرتان را بر خود مقدم کنید، حج آنان صحیح است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۷۰ / ۱۱)

سؤال: مادر پیری دارم که عمر او کمتر از صد سال نیست و توان ادای فریضه‌ی حج را ندارد و من در سال گذشته از طرف او و با هزینه‌ی او حج نموده و عمره گزاردم؛ برخی از مردم می‌گویند: حج نمودن از طرف او درست نیست، مگر بعد از وفاتش؛ و این حج تو فایده‌ای ندارد، پاسخ شما در این زمینه چیست؟

پاسخ: اگر مادر شما به دلیل سن و سال بالا توان ادای حج ندارد، حج و عمره‌ی شما از طرف او درست است، در صورتی که شما حج و عمره‌ی واجب خود را انجام داده باشید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۷۱ / ۱۱)

سؤال: اموری که در مناسک حج، نیابت در آنها یا وکیل گرفتن در آنها جایز است کدامند؟ و چه زمانی حج کردن از طرف دیگری جایز است؟

پاسخ: به جا آوردن حج و عمره از طرف میت مسلمان و از طرف مسلمانی که زنده است - و به سبب سن و سال بالا یا ابتلا به نوعی بیماری که امید بهبودی آن نیست - ناتوان از ادای آن است، جایز می‌باشد؛ و انجام رمی جمرات به نیابت از فرد ناتوانی که قدرت رمی جمرات را ندارد، مانند کودک و بیمار و افراد مسن، جایز است؛ در صورتی که نایب او در این عمل از حجاج همان سال باشد و رمی خود را انجام داده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۷۶)

سؤال: مسلمانی در کشوری مسلمان غیر از عربستان سعودی فوت کرده، در حالی که حج نکرده است، با اینکه می‌دانسته حج بر او واجب است؛ آیا برای من جایز است که از عربستان سعودی برای او حج کنم؟ چون من در اینجا مقیم هستم؛ و آیا تفاوتی میان ثواب حج کردن از جایی دور یا نزدیک وجود دارد؟

پاسخ: برای شما جایز است که از عربستان سعودی به نیابت از هر مسلمانی که در هر جایی فوت شده، حج کنید؛ فرقی نمی‌کند که حج

کرده باشد یا نه؛ و در این زمینه تفاوتی میان مسافت مذکور وجود ندارد؛ اما اجر و پاداش به میزان اخلاص و هزینه و خستگی و دنبال کردن امور مشروع می باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۷۷)

سؤال: مردی در برابر مزدی از طرف میت مرد یا زن یا از طرف فرد ناتوانی حج می کند که به دلیل سن و سال بالا یا نوعی بیماری که امید بهبودی آن نیست، از ادای حج ناتوان است، آیا چنین کسی که چنین مزدی می گیرد، اجر و پاداشی از جانب خداوند متعال دارد؟

پاسخ: هرکس به نیابت از دیگری با مزد یا بدون مزد حج یا عمره کند، ثواب حج و عمره برای کسی خواهد بود که به نیابت از او مناسک را انجام می دهد؛ و همچنین برای او اجر و پاداش بزرگی برحسب اخلاص و اشتیاق او به خیر و خوبی نیز محفوظ است؛ و هرکس که به مسجد الحرام برسد و عبادات مستحب فراوان و نیکی های متنوعی را انجام دهد که سبب نزدیک شدنش به خداوند هستند، در این صورت

امید کسب خیر و خوبی زیادی برای او وجود دارد، در صورتی که عملش را خالصانه برای الله متعال انجام داده باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۷۷)

سؤال: شخصی در آفریقا سکونت دارد و قصد دارد شخص دیگری را مکلف کند تا از طرف مادرش حج نماید، آیا هزینه‌ی حاجی را به او پردازد که از آفریقا به مکه مکرمه می‌رود؟ و آیا برای او جایز است که کمتر از آن را به او بدهد؟

پاسخ: برای شخص مذکور جایز است که از فرد مورد اطمینانی مقیم مکه یا جای دیگر بخواهد تا از طرف مادرش با هزینه‌ای اندک یا زیاد یا بدون هزینه حج کند؛ در صورتی که مادرش فوت شده باشد یا به سبب سن و سال بالا یا ابتلا به نوعی بیماری که امید بهبودی نباشد، از ادای حج ناتوان باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۸۰)

سؤال: پدرم فوت شد و فریضه‌ی حج را ادا نکرد و من متوجه شدم که بر من واجب است تا از طرف او حج کنم و با شخصی توافق نمودم که از طرف او حج کند؛ اما زمانی که از من در مورد اسم پدرم و اسم مادر فوت شده‌اش پرسید، اسم مادر بزرگم را نمی‌دانستم، در این صورت آیا اسم متوفی کفایت می‌کند و نیازی به ذکر اسم مادرش نیست؟

پاسخ: برای حج نمودن از طرف دیگری، فقط نیت کردن از طرف او کفایت می‌کند و نام بردن از کسی لازم نیست که از طرف او حج می‌شود؛ نه نیازی به ذکر اسم اوست و نه ذکر اسم او و اسم پدر و مادرش؛ و اگر در آغاز احرام یا در حین تلبیه یا هنگام ذبح دم تمتع - اگر تمتع یا قارن بود - اسم او را ببرد، کار خوبی است؛ به دلیل روایت ابوداود و ابن ماجه که ابن حبان هم آن را صحیح دانسته است؛ چنانکه از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که: «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا يَقُولُ: "لَبَّيْكَ عَنْ شُبْرُمَةَ"، فَقَالَ: «مَنْ شُبْرُمَةُ؟» قَالَ: أَخِي، أَوْ قَرِيبٌ لِي. قَالَ: «حَبَجْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟» قَالَ: لَا. قَالَ: «حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ، ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُبْرُمَةَ»، يَعْنِي: رَسُولَ خِدا صَلَّى اللَّهُ

علیه وسلم از مردی شنید که می گفت: لَبِیکَ عَنْ شَبْرَمَہ؛ پس فرمود: «شبرمه کیست؟». وی گفت: برادر من یا خویشاوند من است. رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: «آیا برای خودت حج انجام داده‌ای؟». وی گفت: نخیر؛ فرمود: «برای خودت حج انجام بده، سپس به نیابت از شبرمه حج کن».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۸۱)

سؤال: مردی ۲۵ سال سن دارد و درحالی فوت کرد که حج نکرده است؛ آیا جایز است که به نیابت از او حج کنیم و آیا حجی بدون عمره کفایت می کند، با اینکه مال و دارایی دارد؟

پاسخ: هرکس حج بر او واجب شود و پیش از ادای آن بمیرد، از همه‌ی مال و دارایی او به اندازه‌ای که از طرف او حج و عمره انجام شود، جدا می گردد؛ و جایز است بی آنکه مالی از دارایی او برای این کار جدا شود، از طرف او حج انجام گردد، در صورتی که کسی داوطلبانه حاضر به این کار باشد؛ اما حج معروف یکی از ارکان اسلام است و با فوت کسی که بر او واجب شده، از او ساقط نمی شود؛ امام

بخاری رحمه الله در صحیحش روایت نموده که: « أَنْ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَتْ: "إِنَّ أُمَّي نَذَرْتُ أَنْ تَحُجَّ، فَلَمْ تَحُجَّ حَتَّى مَاتَتْ، أَفَأَحُجُّ عَنْهَا؟" قَالَ: «نَعَمْ، حُجِّي عَنْهَا، أَرَأَيْتِ لَوْ كَانَ عَلَى أُمِّكَ دَيْنٌ، أَكُنْتَ قَاضِيَتَهُ؟ اقْضُوا اللَّهَ، فَإِنَّهُ أَحَقُّ بِالْوَفَاءِ»، یعنی: زنی از جهینه نزد رسول خدا صلی الله علیه و سلم آمد و گفت: مادرم نذر نمود که حج کند اما حج نکرد تا اینکه فوت شد، آیا از طرف او حج کنم؟ رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: «بله، از طرف او حج کن؛ آیا اگر مادرت بدهکار می بود، بدهی او را پرداخت نمی کردی؟ قرض خداوند را ادا کنید که حق خداوند شایسته تر به وفاست». «وَسَأَلَتْهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةٌ مِنْ خَثْعَمَ قَائِلَةً: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَذْرَكَتِ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا، لَا يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟" قَالَ: «نَعَمْ، حُجِّي عَنْ أَبِيكَ»، یعنی: و زنی از خثعم از رسول خدا صلی الله علیه و سلم سؤال نموده و گفت: ای رسول خدا، حج این فریضه‌ی خداوند متعال بر بندگان، بر پدرم واجب شده و وی پیرمردی مسن است و توان نگه داشتن خود بر روی شتر (یا حیوان بارکش) ندارد، آیا برای او حج کنم؟ فرمود: «برای پدرت حج کن». اما در مورد عمره،

پنج نفر از محدثین از «أبي رزین العقیلی، أنه أتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: إنَّ أبي شيخٌ كبيرٌ، لا يستطيعُ الحجَّ، ولا العمرةَ، ولا الطَّعنَ، أفأحجُّ عنه وأعتَمِرُ؟» قَالَ: «حُجِّي عَنْ أَبِيكَ، وَاعْتَمِرِي»، یعنی: ابورزین عقیلی روایت کرده‌اند که نزد رسول خدا صلی الله علیه و سلم رفت و گفت: پدرم پیرمردی مسن است که توان حج و عمره را ندارد و از سفر کردن و نشستن بر سواره نیز ناتوان است؛ پس رسول خدا فرمود: «برای پدرت حج کن و عمره بگزار».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۸۷)

سؤال: آیا زن مسلمان می‌تواند در صورتی که امکان همراه نمودن کسی از افراد خانواده‌اش با خود نداشته باشد یا پدرش فوت شده باشد، فریضه‌ی حج را با زنان مورد اطمینان و اعتماد ادا نماید؟ و آیا می‌تواند برای ادای فریضه‌ی حج، مادرش یا خاله‌اش یا عمه‌اش یا هر شخص دیگری را انتخاب کند تا در حج محرم او باشد؟

پاسخ: درست این است که برای این زن جایز نیست تا برای حج سفر کند، مگر با شوهر یا محرمی از مردان؛ بنابراین برای او جایز نیست که با زنان مورد اعتماد و اطمینان یا مردان مورد اعتمادی که محرم نیستند، یا با عمه یا خاله یا مادرش سفر کند؛ بلکه باید به همراه شوهرش یا محرمی از مردان باشد؛ و اگر هیچیک از آنان را برای همراهی با خود نیافت، مادامی که چنین وضعیتی دارد، انجام حج بر او واجب نیست؛ چون شرط استطاعت شرعی وجود ندارد؛ و الله متعال می فرماید:

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾ [آل عمران:

۹۷].

یعنی: «و بر مردم [واجب] است که برای [عبادت] الله قصد آن خانه کنند [البته برای] کسی که توانایی [مالی و جسمی] رفتن به سوی آن را دارد».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۹۱ / ۱۱)

سؤال: آیا حج بر زنی که شوهر خود را از دست داده است یا محرمی ندارد و از طرفی توان حج را دارد، یا در عده‌ی وفات است، واجب است؟

پاسخ: حج بر زنی که محرمی برای همراهی در سفر حج نمی‌یابد واجب نیست؛ و برای او جایز نیست درحالی برای سفر حج سفر برود که در عده‌ی وفات است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۹۴ / ۱۱)

سؤال: زنی بدون محرم و به همراه زنانی صالح، حج فرضش را ادا می‌کند، آیا حج فرض از او ساقط شده است یا نه؟

پاسخ: در صورتی که چنین باشد، حج او صحیح است و با آن حج فرض او ساقط می‌شود، اما برای سفر نمودن بدون محرم گناهکار است؛ و باید به سوی الله متعال توبه نموده و طلب مغفرت کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۹۷ / ۱۱)

سؤال: مردی درحالی می‌میرد که فریضه‌ی حج را انجام نداده است و وصیت نموده که از مالش به نیابت از او حج کنند و از صحت حجش سؤال می‌کند؛ و آیا حج دیگران مانند حج خود اوست؟

پاسخ: چون مسلمان بمیرد و فریضه‌ی حج خود را ادا نکرده باشد درحالی که دارای همه‌ی شروط و جوب حج بوده، واجب است که از طرف او و با مال او حج شود، چه به انجام آن وصیت کرده باشد یا نه؛ و چون کسی از طرف او حج کند که حج کردنش صحیح و درست باشد و حج فرض خود را ادا کرده باشد، حج وی به نیابت از او درست است و حج فرض را از او ساقط می‌کند. اما اینکه حج کسی به نیابت از دیگری مانند حج خود اوست یا فضل آن کمتر یا بیشتر است، این مساله به الله متعال بازمی‌گردد؛ و تردیدی نیست که بر او واجب است تا خود به حج برود و هرچه زودتر برای انجام آن اقدام کند، در صورتی که قبل از مرگ استطاعت آن را داشته باشد؛ به سبب دلایل شرعی که بر این مساله دلالت دارند؛ و بیم آن می‌رود که به سبب تاخیر در ادای آن گناهکار گردد.

سؤال: اگر جدال و بگو و مگوی میانی شخص و همسفران او در حج صورت بگیرد، آیا حج او صحیح بوده و ادا می‌شود، ولو اینکه حج او حج فرض باشد؟

پاسخ: حج او صحیح است و حج فرض او ادا می‌شود، اما از اجر و پاداش آن به اندازه‌ای که دچار جدال مذموم شده، کاسته می‌شود؛ و باید از آن توبه کند. چرا که الله متعال می‌فرماید:

﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [النور: ۳۱].

یعنی: «و ای مؤمنان، همگی به سوی الله توبه کنید؛ باشد که رستگار گردید.»

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۱۲)

فتاوی میقاتها و احرام

سؤال: آیا احرام بستن از جده جایز است؟

پاسخ: جده میقات حج یا عمره نیست مگر برای کسانی که شهروند و مقیم آن هستند؛ و همچنین میقات کسی است که برای کاری جز حج یا عمره به آنجا رفته است، سپس تصمیم به حج یا عمره می‌گیرد؛ اما کسانی که پیش از جده، میقات مخصوص به خود را دارند، مانند ذوالحلیفه برای اهل مدینه و کسانی که قبل از آنها هستند یا در موازات و راستای آن در خشکی یا هوا هستند؛ و مانند میقات جحفه برای اهل آن و کسانی که در خشکی یا دریا در راستای آن هستند یا هوایی از آن می‌گذرند؛ و همچنین میقات یلملم؛ در این صورت بر اهل هریک از این میقات‌ها واجب است که از میقات خود احرام ببندند یا چون هوایی یا دریای یا زمینی در راستای آن قرار گرفتند، احرام ببندند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۳۰)

سؤال: چون حاجی احرام ببندد و قصد خوشبویی داشته باشد، آیا قبل غسل، از خوشبویی استفاده کند یا بعد غسل برای احرام این کار را انجام دهد؟

پاسخ: چون کسی که قصد مناسک عمره یا حج را دارد، پیش از احرام و قبل از تلبیهی حج یا عمره، نیت استفاده از خوشبویی را داشته باشد، می تواند این کار را انجام دهد؛ و بهتر است که بعد از غسل کردن باشد؛ به دلیل روایت ام المومنین عایشه رضی الله عنها که می گوید: «كُنْتُ أَطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِإِحْرَامِهِ قَبْلَ أَنْ يُحْرِمَ، وَلِحَلِّهِ قَبْلَ أَنْ يُطُوفَ بِالْبَيْتِ»، یعنی: من رسول الله صلی الله علیه و سلم را برای احرامش پیش از احرام بستن و برای خارج شدن از احرام پیش از طواف خانه کعبه خوشبو می کردم. صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۶۸)

سؤال: چرا الله متعال پوشیدن لباس دوخته شده را بر حجاج حرام نموده است، حکمت از این تحریم چیست؟

پاسخ: اول اینکه: الله متعال حج را بر کسانی از مکلفین که توان آن را دارند، برای یک بار در عمر فرض نموده است؛ و آن را رکنی از ارکان اسلام قرار داده است؛ چون از امور معلوم و آشکار و ضروری در

دین می‌باشد؛ بنابراین باید مسلمان برای کسب رضایت خداوند و گردن نهادن به امر او و به امید ثوابش و ترس از عذابش کاری را انجام دهد که الله متعال بر او فرض کرده است؛ و همزمان به این مسأله اطمینان داشته باشد که الله متعال در تشریح و همه‌ی افعالش حکیم بوده و نسبت به بندگانش رحیم و مهربان است؛ بنابراین چیزی برای آنان تشریح نشده مگر آنچه مصلحت‌شان در آن است و نفع فراگیر آن در دنیا و آخرت به آنها بازمی‌گردد. بنابراین تشریح به پروردگار پادشاه حکیم ما اختصاص دارد و بنده مکلف به فرمانبرداری توأم با تسلیم است.

دوم اینکه: در مشروعیت پوشیدن لباس دوخته شده در حج و عمره، حکمت‌های زیادی نهفته است، از جمله: سبب یادآوری وضعیت انسان‌ها در روز قیامت است؛ چون انسان‌ها در روز قیامت پابرنه و لخت و عریان برانگیخته می‌شوند، سپس پوشیده می‌شوند. و یادآوری احوال آخرت توأم با پند و عبرت‌هایی است از جمله: سبب فروتنی و توجه نفس آدمی به وجوب تواضع و پاک نمودن آن از پلیدی تکبر می‌باشد؛ و اینکه آدمی به اصل نزدیکی و مساوات و برابری و دوری از رفاه ناروا و همدردی با فقرا و مساکین و ... توجه می‌کند. و به سایر

مقاصد حج به همان کیفیت پی می برد که الله متعال تشریح نموده و رسولش صلی الله علیه و سلم آن را بیان کرده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۷۹)

سؤال: چرا حاجی آن لباس ها را در حج می پوشد؟

پاسخ: الله متعال به وسیله پیامبرش محمد صلی الله علیه و سلم به ما امر نموده که در حج و عمره لنگ و رداء بپوشیم؛ و این به علت حکمتی است که می داند؛ بنابراین بر ما واجب است که به امید کسب ثواب اطاعت کنیم، فرقی نمی کند حکمت آن را بدانیم یا نه؛ اما از جمله حکمت هایی که علما در این زمینه ذکر نموده اند، عبارتند از اینکه: برای مردم روز گردآمدن آنها و حشر روز قیامت یادآوری می شود؛ و حاجی احساس تواضع و فروتنی و مساوات و برابری میان فقیر و ثروتمند می کند. از الله متعال برای خودم و شما توفیق و راه راست و ثبات بر حق تا ملاقات او را خواهانم.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۷۱)

سؤال: حکم حج زنی چیست که وارد عادت ماهیانه شده است؟

پاسخ: عادت ماهیانه مانع حج نیست و بر زنی که احرام بسته و وارد عادت ماهیانه شده است، واجب است که اعمال حج را انجام دهد، اما طواف خانه کعبه انجام ندهد، مگر زمانی که از عادت ماهیانه پاک شود و غسل کند؛ زنی که دچار نفاس یا خونریزی بعد از زایمان است، هم چنین عمل می کند؛ بنابراین چون ارکان حج را انجام دهد، حج او صحیح است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۷۲)

سؤال: زنی از اینجا یعنی عربستان سعودی برای ادای حج می رود اما پیش از طواف قدوم، وارد عادت ماهیانه می شود، حکم او چیست؟ آیا می تواند در مدت عادت ماهیانه به عرفات برود و حکم آن چیست؟

پاسخ: بر احرام خود باقی می ماند و همه ی کارهای حاجی را انجام می دهد جز اینکه خانه کعبه را طواف نمی کند تا اینکه پاک شود و خونریزی عادت ماهیانه متوقف شود و غسل کند.

سؤال: آیا برای مرد جایز است که وقتی از میقات احرام می‌بندد، بنشیند و ناخن‌هایش را بگیرد؛ یا فقط بعد از ذبح قربانی برای او جایز است؟

پاسخ: اگر این کار را پیش از احرام انجام دهد، اشکالی در آن نیست؛ مگر اینکه قصد قربانی کردن داشته باشد و وارد ماه حج شده باشد که در این صورت چنین کاری برای او جایز نیست؛ چون رسول خدا صلی الله علیه و سلم از آن نهی کرده است؛ اما انجام آن بعد از احرام، یعنی بعد از نیت ورود به احرام، مطلقاً جایز نیست. چون برای محرم جایز نیست که ناخن‌ها یا چیزی از موهایش را بگیرد و کوتاه کند، مگر بعدِ فارغ شدن از طواف و سعی برای عمره که در این صورت با تراشیدن سر یا کوتاه کردن موی آن از احرام خارج می‌شود. همچنین در حج، وقتی رمی جمره عقبه را انجام دهد، برای او مشروع است که سرش را بتراشد یا موی سرش را کوتاه کند و تراشیدن افضل است؛ سپس از احرام خارج می‌شود، چه این کار پیش از ذبح قربانی باشد یا

بعد از آن؛ و در صورت امکان، چنانچه بعد از ذبح قربانی باشد، افضل است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۷۸)

سؤال: پدرم در سال گذشته حج نمود درحالی که به شدت بیمار بود و توان احرام بستن را نداشت، چه کاری بر او واجب است؟

پاسخ: چون حاجی به ناچار و به علت سرما و بیماری و عذرهایی از این قبیل با لباس های خود احرام ببندد، شرعا این اجازه به او داده شده است؛ و بر او واجب است به سبب پوشیدن لباس دوخته شده، سه روز روزه بگیرد یا شش مسکین را غذا دهد، برای هر مسکین به اندازه ی نصف صاع از قوت شهر؛ یا اینکه گوسفندی را ذبح کند که برای قربانی جایز باشد؛ همچنین اگر سرش را بپوشاند، باید به همین صورت عمل کند. و می تواند این روزه را در هر جایی بگیرد، اما محل غذا دادن و ذبح گوسفند حرم مکه است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۰)

سؤال: انشاءالله من مشتاق انجام حج هستم اما این مشکل را دارم: مردی هستم که موهایم ریخته است و مویی ندارم که سرم را بپوشاند و پوست بسیار حساسی دارم و هر شعاعی از خورشید، سلامتی مرا به خطر می اندازد و باعث التهاب شدیدی در ناحیه‌ی پوست سرم می شوم که منجر به ظهور عموماً رگ‌هایی در صورت و به ویژه در سرم می گردد؛ و چنانکه خود می دانید یکی از ممنوعات احرام نپوشاندن سر است؛ لطفاً در این مورد فتوایی عنایت کنید؛ با توجه به اینکه من مردی با قد کوتاه هستم و نمی توانم چتر حمل کنم، چون سبب اذیت و آزار افراد پیرامونم می شود. الله متعال شما را مورد عنایت خود قرار دهد و گام‌هایتان را استوار و مستقیم گرداند.

پاسخ: در صورتی که وضعیت چنین است، درحالی که مُحرم هستید سرتان را بپوشانید و فدیة بدهید؛ به این صورت که یا گوسفندی را ذبح نموده و آن را بین فقرا‌ی مکه توزیع کنید یا شش فقیر در حرم را غذا بدهید؛ برای هر فقیر به اندازه‌ی نصف صاع خرما یا هر چیزی که قوت اهل مکه است؛ یا اینکه سه روز روزه بگیرید. این در مورد

احرام حج است؛ همچنین اگر برای عمره احرام بستید، باید فدیہی دیگری بدهید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۱)

سؤال: شخصی در حال حج است که بعد از رمی جمره ی عقبه و تراشیدن سر و قبل از طواف افاضه، دچار یکی از ممنوعات می شود و همسرش را که حاجی نیست، می بوسد و به سبب آمیزش در غیر از شرمگاه، به علت شهوت انزال می شود؛ در این مورد به ما فتوا دهید، ماجور باشید.

پاسخ: برای مسلمانی که احرام حج یا عمره یا هردوی آنها را بسته است، جایز نیست کاری را انجام دهد که احرام او را فاسد می کند یا عمل او را ناقص می گرداند؛ بوسیدن برای کسی که احرام حج بسته است، تا خارج شدن کامل از مناسک حرام است؛ و خارج شدن کامل از مناسک با رمی جمره ی عقبه و تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر و طواف افاضه و سعی - اگر سعی داشته باشد - صورت می گیرد؛ و او در این وضعیت، همچنان در حال احرام بوده که زنان بر او حرام هستند؛

اما حج کسی که همسرش را می بوسد و بعد از تحلل اول انزال می شود، فاسد نمی گردد و این اشتباه را با ذبح یک گوسفند که برای قربانی جایز باشد و تقسیم آن در بین فقرای حرم مکی جبران می شود؛ و تا می تواند باید این کار را زودتر انجام دهد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۸)

سؤال: فریضه‌ی حج را انجام دادم و شبی که در منا خوابیدم احتلام شدم و نتوانستم غسل کنم، آیا تکلیفی متوجه من است؟

پاسخ: احتلام شدن کسی که لباس احرام حج یا عمره بر تن دارد، تاثیری در حج و عمره‌ی او ندارد؛ و هیچ کدام را باطل نمی کند؛ و هرکس دچار آن شد، بعد از بیدار شدن از خواب و دیدن منی، غسل جنابت را انجام می دهد و فدیة‌ای متوجه او نیست؛ چون احتلام به اختیار شما نبوده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۱۸۸)

سؤال: آیا کبوترهای مکه و مدینه ویژگی خاصی دارند؟

پاسخ: کبوترهای مکه و مدینه از ویژگی خاصی برخوردار نیستند، ولی مادامی که در حدود حرم هستند، شکار نشده و فراری داده نمی‌شوند؛ به دلیل عمومیت حدیث نبوی که فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَكَّةَ، فَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَلَا تَحِلُّ لِأَحَدٍ بَعْدِي، وَإِنَّمَا أُحِلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ، لَا يُخْتَلَى خَلَاهَا، وَلَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا، وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا»، یعنی: «الله متعال مکه را حرام قرار داده است و برای کسی پیش از من حلال نشده است و برای کسی پس از من حلال نمی‌شود؛ و برای من هم فقط ساعتی از روز حلال شد (یعنی در هنگام فتح مکه)؛ نه خار آن کنده می‌شود و نه درخت آن قطع می‌گردد و نه شکار آن فراری داده می‌شود» به روایت بخاری. و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ، وَإِنِّي أُحَرِّمُ الْمَدِينَةَ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا، لَا يُقَطَّعُ عِضَاهُهَا، وَلَا يُصَادُ صَيْدُهَا»، یعنی: «ابراهیم مکه را حرام قرار داد و من مدینه را در بین دو سنگلاخ حرام نمودم، نه درخت آن قطع می‌شود و نه شکار آن صید می‌شود» به روایت مسلم.

سؤال: آیا بیرون آوردن لباس احرام بعد از ادای عمره جایز است، با اینکه می‌دانم متمتع هستم؟

پاسخ: برای کسی که حجش تمتع است مشروعیت دارد که بعد از ادای عمره - طواف و سعی و تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر - از احرام خارج شود و لباس‌های عادی خود را بپوشد؛ چنانکه رسول خدا صلی الله علیه و سلم اصحابش را به این کار امر نمودند؛ همان کسانی که در حجه الوداع با خود قربانی نیاورده بودند؛ سپس در روز هشتم برای حج احرام می‌بندند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۰۲)

سؤال: لطفا کارهای مباح برای حاجی متمتع در حین خارج شدن از احرام بعد از ادای عمره را برای من ذکر کنید.

پاسخ: هرکس احرام عمره و پس از آن حج ببندد، سپس مناسک عمره را انجام دهد و طواف و سعی و تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر را انجام دهد، از احرام عمره‌اش خارج شده است و همه‌ی کارهایی که

با احرام برای او ممنوع شده بود، مباح می‌گردد مثل تراشیدن مو و کوتاه کردن ناخن و پوشیدن لباس دوخته شده و پوشاندن سر و استفاده از خوشبویی و شکار خشکی و عقد ازدواج و آمیزش جنسی و مقدمات آن.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۰۴ / ۱۱)

سؤال: حکم تلبیه‌ی دست جمعی برای حجاج چیست؟ اینکه یکی از آنها تلبیه بگوید و دیگران از او پیروی کنند.

پاسخ: این کار جایز نیست؛ چون از رسول خدا صلی الله علیه و سلم و خلفای راشدین رضوان الله علیهم وارد نشده است؛ بلکه بدعت است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۳۵۸ / ۱۱)

سؤال: حکم زنی که در ایام حج وارد عادت ماهیانه می‌شود چیست؟ آیا همه‌ی مناسک حج را انجام دهد و باید برای این کار غسل

کند؟ یا مناسکی هستند که نباید آنها را به جا بیاورد و در این صورت چگونه آنها را جبران کند؟ جزاکم الله خیرا.

پاسخ: چون زنی وارد عادت ماهیانه شود و قصد حج داشته باشد، احرام می‌بندد و در احرام خود باقی می‌ماند و همه‌ی کارهایی که حجاج انجام می‌دهند، انجام می‌دهد؛ مانند ایستادن در عرفات و مبيت (شب ماندن) در مزدلفه و منا و رمی جمرات؛ اما طواف خانه کعبه را تا پاک شدن از عادت ماهیانه و غسل کردن انجام نمی‌دهد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۲۸)

سؤال: آیا برای زن جایز است که حین ادای فریضه‌ی حج آرایش کند؟

پاسخ: برای زن جایز نیست که در حین ادای مناسک آرایش کند؛ و باید زیورآلاتی که بر تن دارد یا حنا زده و موهایی خود را قبلا رنگ کرده، از مردان پنهان کند و بپوشاند و لازم نیست آنها را از دستش یا از بدنش جدا و پاک کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (١٠ / ١٤٤)

سؤال: قصد حج نمودم و بعد از احرام بستن از میقات برای حج افراد، چنین نیت کرده و گفتم: «لیک اللهم لیک حجاً»؛ سپس فراموش کردم و گفتم: «لیک اللهم لیک حجاً وعمره»؛ لطفا راهنمایی کنید که چه کاری بر من واجب است.

پاسخ: چون این تلفظ شما سهوی و مصداق لغزش زبانی بوده و قصدی در آن نداشتید، چیزی بر عهده‌ی شما نیست؛ چرا که الله متعال می‌فرماید:

﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا ﴾ [البقرة: ۲۸۶].

یعنی: «پروردگارا، اگر دچار فراموشی یا خطایی شدیم، ما را بازخواست نکن».

و رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى»، یعنی: «اعمال وابسته به نیت‌ها هستند و برای

هرکس همان خواهد بود که نیت کرده است».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۳۲)

سؤال: برخی از حاجیان را مشاهده کردم که شاخه‌های درختان را به اندازه‌ی مسواک قطع می‌کردند و با آنها مسواک می‌زدند؛ حکم قطع درختان در منا چیست و حکم پذیرفتن هدیه‌ای چیست که از مسواک درختان قطع شده‌ی حرم است؟

پاسخ: قطع چیزی از درختان حرم، نه برای محرم جایز است و نه برای غیر او؛ چرا که رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: «وَلَا يُخَبَطُ شَوْكُهَا، وَلَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا»، یعنی: «نه خار حرم کنده می‌شود و نه درخت حرم قطع می‌گردد» به روایت مسلم.

بنابراین کسی که چنین کاری انجام داده است، باید به درگاه خداوند توبه کند و دیگر چنین کاری را تکرار نکند؛ و قبول کردن هدیه‌ای که مسواک است و از درخت حرم قطع شده، جایز نیست. چون پذیرفتن آن تایید و همکاری در انجام عمل حرام است.

مبیت (شب ماندن) در منا

سؤال: با کاروانی به حج رفتم که شب نهم ذوالحجه در منا ماندیم و قبل از نماز صبح، منا را به سمت عرفات ترک کردیم چنانکه نماز صبح را در عرفات خواندیم؛ چون مسئولان کاروان از بیم ازدحام و شلوغی این تصمیم را گرفتند؛ آیا چیزی بر ما واجب است؟

پاسخ: تکلیفی متوجه شما نیست؛ اما برای حاجی افضل این است که بعد از طلوع خورشید در روز نهم ماه ذوالحجه از منا به عرفات برود.

سؤال: با شرکتی داخلی حج کردم و اقامت ما خارج از منا بود و در شب نهم ذوالحجه در آن مکان خوابیدم، اما در شب‌های ایام تشریق داخل منا خوابیدم؛ آیا ماندن شب نهم در منا واجب است یا سنت؛ و

اگر واجب است چه کاری باید انجام دهم؟ خداوند متعال از طرف من و اسلام و مسلمانان به شما خیر و خوبی عنایت کند.

پاسخ: میت یا ماندن شب نهم ذوالحجه در منا برای حاجی مستحب است و واجب نیست؛ بنابراین به خاطر ترک میت آن شب در منا تکلیفی متوجه شما نیست؛ فقط اجر و پاداش سنت میت در منا را از دست داده‌اید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۷۷ / ۱۰)

وقوف در عرفات

سؤال: برخی از مردم می‌گویند: چون روز عرفه با روز جمعه مصادف شود، مانند امسال، پاداش آن مانند کسی است که هفت حج ادا کرده باشد؛ آیا دلیلی از سنت نبوی در این زمینه وجود دارد؟

پاسخ: دلیل صحیحی در این زمینه وجود ندارد؛ و برخی از مردم گمان کردند که معادل هفتاد حج یا هفتاد و دو حج است که این تصور هم درست نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۱۱ / ۱۱)

سؤال: آیا جایز است بعد از اینکه حاجی نماز ظهر و عصر را به همراه امام در عرفات می خواند، تا مغرب مشغول نمازهای نافله شود؟

پاسخ: رسول الله صلی الله علیه و سلم در روز عرفه و بعد از نماز ظهر و عصر به صورت جمع تقدیم در عرفات، هیچ نماز مستحبی نخوانده است؛ و اگر چنین کاری مشروع می بود، بیشتر از ما مشتاق انجام آن بود؛ و خیر و خوبی تماما در اقتدا به رسول خدا و پیروی از سنت مطهر ایشان است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۱۱ / ۱۱)

سؤال: حکم کسی که یک دقیقه قبل از وقت مشخص و مکتوب در تقویم برای نماز مغرب، از عرفات خارج می شود چیست؟ با توجه به اینکه مسافران داخل ماشین گفتند: خورشید غروب کرده است.

پاسخ: اصل این است که در روز نهم، حاجیان در عرفات باقی بمانند و آن را ترک نکنند تا مطمئن شوند که خورشید غروب کرده است؛ و برای حاجی جایز نیست که قبل از این عرفات را ترک کند؛ بنابراین آنچه اعتبار دارد، غروب خورشید است؛ لذا اگر بعد اطمینان از غروب خورشید از عرفات خارج شود، آنچه بر او واجب بوده، انجام داده است و تکلیفی در این زمینه متوجه او نیست؛ و اگر پیش از غروب خورشید از عرفات خارج شود یا از غروب خورشید اطمینان حاصل نکرده باشد و به عرفات بازنگردد که تا غروب خورشید در آن بماند، یا برای حتی یک لحظه از شب بازنگردد، بر او ریخن خون واجب می‌شود که عبارت از ذبح یک گوسفند است، چون واجبی از واجبات حج را ترک کرده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۸۱)

مبیت در مزدلفه

سؤال: به همراه خانواده‌ای که از طرف من برای انجام حج ماشین اجاره کردند، حج نمودم؛ و شبی که حجاج از عرفات به سوی مزدلفه

حرکت می کنند، ساعت ۹ از عرفات به راه افتادیم و در ساعت ۲ شب به مزدلفه رسیدیم که آنان بر عدم مبیت در مزدلفه اصرار کردند، به این دلیل که خانواده به همراه آنان است و شریعت در این مورد به آنها اجازه داده است؛ و به این ترتیب بیشتر از یک ربع ساعت در مزدلفه توقف نکردیم؛ آیا در این زمینه تکلیفی متوجه من است؟

پاسخ: اگر وضعیت آنان چنان است که ذکر نمودید و به همراه شان خانواده بوده و برای مبیت تا طلوع فجر نگران آنها بودند، در این صورت اشکالی متوجه شما و آنها نیست که حرکت شما از مزدلفه در ساعت ۲ شب بوده است؛ چون بعد از نیمه شب بوده و از باب رحمت در حق ضعیفان و زنان، در این زمینه به آنان اجازه داده شده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۱۲)

سؤال: با توجه به ازدحام و شلوغی شدید در حج سال گذشته، برخی از حجاج نتوانستند در مزدلفه مبیت داشته باشد، چون رسیدن به آن سخت و دشوار بوده است؛ و برخی از آنان راه را گم کرده و سرگردان شدند، در این صورت چه کاری باید انجام دهند؟

پاسخ: کسی که به سبب ازدحام و شلوغی نتواند در مزدلفه میبت داشته باشد، میبت در آن از او ساقط می‌شود؛ اما کسی که راه را گم کرده و سرگردان شده و در جای دیگری شب را سپری کرده است، باید خون بدهد؛ چون امکان این را داشته است که از راه مزدلفه سؤال کند و راه را بیابد؛ لذا به دلیل سؤال نکردن کوتاهی کرده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۸۹ / ۱۰)

سؤال: فردی که حج بیت الله الحرام را انجام داده است سؤال می‌کند که حوالی یک سوم اول شب، یعنی حدود ساعت ده، مزدلفه را ترک کرده است با این عذر که زنان همراه او هستند؛ در این صوت چه کاری در حق او و آنان واجب است؟ با تشکر.

پاسخ: کسی که پیش از نیمه شب، مزدلفه را بدون عذری شرعی مثل بیماری ترک می‌کند، واجب میبت در مزدلفه را ادا نکرده است، بنابراین باید گوسفندی را در مکه ذبح کند که قربانی کردن آن جایز است و در بین فقهای آنجا تقسیم کند. چون کمترین مقدار میبت

واجب، تا نیمه شب می باشد؛ و رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- به
ضعیفان اجازه‌ی ترک مزدلفه را ندادند، مگر بعد از نیمه شب.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۹۴)

اعمال روز نحر (روز عید قربان)

سؤال: زمانی که مردم و ناتوانان قبل از طلوع فجر روز قربان و بعد
از نیمه شب آن از مزدلفه به سوی منا حرکت نمودند، آیا می توانند رمی
جمره‌ی عقبه را قبل از طلوع فجر انجام دهند و اگر وقت کافی داشتند،
می توانند طواف افاضه را قبل از طلوع فجر انجام دهند؛ آیا این کار برای
آنان جایز است؟

پاسخ: برای ناتوانان از جمله زنان و افراد مسن و کسانی شبیه آنها
هستند، جایز است که بعد از نیمه شب مزدلفه را ترک کنند و می توانند
قبل از فجر، رمی جمره را انجام دهند و طواف افاضه را ادا کنند و سر
بتراشند؛ چون این در حق آنها بهتر و با وضعیت آنها تناسب بیشتری
دارد.

سؤال: آیا برای حاجی جایز است که بدون عذر، رمی جمره‌ی عقبه را از روز اول به روز دوم یا سوم از ایام تشریق به تأخیر بیندازد یا نه؛ و حکم کسی که چنین کاری انجام دهد، چیست؟

پاسخ: برای حاجی جایز نیست که بدون عذر، رمی جمره‌ی عقبه را تا روز دوم یا سوم از ایام تشریق به تأخیر بیندازد؛ چون رسول خدا صلی الله علیه و سلم آن را در روز عید رمی نمود؛ و صحابه در این مورد از او پیروی کردند و بدون عذر آن را تا ایام تشریق به تأخیر نینداختند؛ و رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: «خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكُمْ»، یعنی: «مناسک خود را از من بیاموزید». و کسی که بدون عذر آن را تا ایام تشریق به تأخیر بیندازد، با سنت نبوی مخالفت کرده و از بخشی از اجر و پاداش مناسک محروم می‌شود و باید برای آنچه گذشته است، از الله متعال مغفرت بخواهد و برای ادای مناسک به صورت شرعی آن در آینده حریص باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۱۷ / ۱۱)

سؤال: برخی از مردم را در حج دیدیم که به هنگام کوتاه کردن موها در مناسک حج یا عمره، موها را فقط از قسمت پایین سر به شکل دایره‌ای در تمام جهات کوتاه می‌کردند، اما چیزی از موهای بقیه‌ی سر نمی‌گرفتند؛ و وقتی به آنها گفتیم: باید کوتاه کردن مو شامل همه‌ی قسمت‌های سر شود، به ما گفتند: این همان مقدار مطلوب است؛ چه کاری در این زمینه واجب است؟

پاسخ: واجب این است که در حج یا عمره، همه‌ی سر تراشیده شود یا از همه‌ی سر موها کوتاه شوند؛ و لازم نیست که دقیقا از هر مویی مقداری کوتاه شود؛ و کسی که آنچه ذکر نمودید انجام داده است، طبق صحیح‌ترین اقوال علما کفایت نمی‌کند و این از سنت محمد - صلی الله علیه و سلم نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۱۷ / ۱۱)

سؤال: یکی از حجاج در عرفات توقف نموده و در مزدلفه شب را گذرانده و در روز عید به منا رسیده و رمی جمره‌ی عقبه را انجام داده و قربانی کرده و موی سرش را تراشیده و لباسش را در منا درآورده است؛ و بعد از این به مکه رفته و طواف افاضه را به جای آورده است، آیا این کار شرعا جایز است؟ چون یکی از هموطنان به من گفت که تراشیدن سر و درآوردن لباس در منا جایز نیست، مگر بعد از طواف افاضه.

پاسخ: تراشیدن سر قبل از طواف افاضه و بعد از آن جایز است؛ و اینکه در روز عید رمی را انجام داده و پس از آن قربانی کرده و سر تراشیده و سپس طواف را انجام داده است، سنت نبوی چنین است و همان کاری است که رسول خدا صلی الله علیه و سلم در حج وداع انجام داده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۱۸)

سؤال: چه زمانی طواف افاضه پایان می‌یابد؟

پاسخ: طواف افاضه بعد از نیمه شب، شب نحر برای ناتوانان و کسانی که در حکم آنان هستند آغاز می شود و برای پایان وقت آن، زمان مشخصی نیست؛ اما بهتر این است که حاجی در حد توان و با رعایت وضعیت خود، برای طواف افاضه شتاب کند و زمانی را برای آن در نظر بگیرد که شلوغی و ازدحام مطاف کمتر باشد، تا نه اذیت شود و نه سبب اذیت و آزار کسی گردد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۲۷)

سؤال: چون حاجی طواف افاضه را انجام دهد و یکی از دورها را فراموش کند و بعد خارج شدن از مسجد الحرام متوجه آن شود، حکم و تکلیف چیست؟ و اگر بعد از تحلل اول متوجه آن شود، با توجه به اینکه طواف افاضه یکی از دو عملی است که با آنها تحلل اول صورت می گیرد، وضعیت چگونه خواهد بود.

پاسخ: چون حاجی طواف افاضه را انجام دهد و یکی از دورها را فراموش کند و فاصله‌ی زیادی بیفتد، طواف اعاده می شود؛ و اگر فاصله‌ی اندکی بیفتد، شوطی را که فراموش کرده انجام می دهد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۵۳ / ۱۱)

سؤال: حکم کسی چیست که طواف افاضه را انجام داده و تا غروب خورشید آخرین روز ایام تشریق سعی نکرده است؟ و اگر سعی بعد از غروب خورشید آن روز یا بعد از ایام تشریق انجام شود، حکم آن چیست؟

پاسخ: سعی شما در پایان ایام تشریق یا بعد از ایام تشریق درست است و اشکالی در تأخیر آن متوجه شما نیست؛ چون متصل بودن آن به طواف، از شروط صحت آن نیست؛ اما بهتر این است که با تأسی به پیامبر صلی الله علیه و سلم بعد از طواف و متصل به آن انجام شود.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۲۶۲ / ۱۱)

سؤال: آیا در تحلل اکبر، بعد از تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن مو در تحلل اصغر، یعنی بعد از پایان یافتن رمی جمرات، تراشیدن یا کوتاه کردن موی سر واجب است؟

پاسخ: بعد از تحلل اکبر و بعد از اینکه موی سر را در تحلل اصغر - یعنی بعد از رمی جمرات - تراشیده یا کوتاه کرده است، تراشیدن یا کوتاه کردن آن نه واجب است و نه مستحب؛ چون این از موارد مناسک حج هستند که عبادت‌اند و مبنای عبادت‌ها توقیفی بودن آنهاست و از رسول خدا صلی الله علیه و سلم ثابت نشده که بعد از تحلل اکبر، سر بتراشد یا موی سر کوتاه کند؛ بلکه فقط این کار را در تحلل اصغر انجام داده است؛ و از رسول خدا صلی الله علیه و سلم ثابت است که فرمودند: «خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكُمْ»، یعنی: «مناسک خود را از من بیاموزید».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۶۳)

سؤال: مناسک عمره را بجا آوردم و بعد از ادای آن به شهر خود بازگشتم؛ با توجه به اینکه ان شاء الله امسال عازم سفر حج فرض هستم، آیا قربانی بر من واجب است یا نه؟ جزاکم الله خیرا.

پاسخ: جمهور علما نظرشان این است که قربانی بر شما واجب نیست؛ چون حاجی متمتع نیستید که در یک سفر نیت عمره و حج را داشته باشید؛ چون ذکر نمودید که بعد از ادای عمره در شوال سال ۱۳۹۵ هـ.ق، به شهر خود بازگشتید و در مکه نماندید تا حج را به جا بیاورید. و نظر برخی فقها این است که باید قربانی کنید، اگر در همان سال حج کنید؛ ولو اینکه به شهر خود یا دورتر از آن بازگردید؛ و دلیل آن عمومیت این آیه است که می فرماید:

﴿ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ﴾ [البقرة:

۱۹۶].

یعنی: «پس هنگامی که در امان بودید، هر کس از عمره بهره مند گردید و سپس [اعمال] حج را آغاز کرد، آنچه از قربانی [برایش] میسر شد [ذبح کند]» و فتوا و عمل طبق دیدگاه جمهور مبنی بر عدم وجوب قربانی در این مورد جریان دارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۳۶۶)

سؤال: حکم کسی چیست که کوتاه کردن موی سر بعد از پایان یافتن اعمال حج را فراموش کند و بعد از گذشت مدتی طولانی آن را به یاد بیاورد؟

پاسخ: تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن یکی از مناسک واجب حج و عمره است؛ و هرکس از روی فراموشی آن را ترک کند، بر او واجب است که با یادآوری آن، سرش را بتراشد یا موی آن را کوتاه کند؛ و اگر پیش از تراشیدن سر یا کوتاه کردن موی آن آمیزش جنسی داشته است، بر او واجب است که فدیة جماع را بپردازد که ذبح گوسفندی در مکه است که قربانی آن جایز باشد؛ و آن را در بین فقرای حرم توزیع می کند. چون در حج تحلل دوم را کامل نکرده است و جماع و آمیزش جنسی پیش از آن، موجب فدیة است؛ و همچنین در عمره، تحلل از آن صورت نگرفته است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۰۴)

سؤال: آیا در صورتی که قارن طواف قدوم را انجام دهد، باید طواف افاضه را نیز انجام دهد؟

پاسخ: طواف قدوم نمی‌تواند در حق قارن و مفرد جایگزین طواف افاضه باشد؛ چون وقت طواف افاضه زمان دیگری است و طواف افاضه رکنی از ارکان حج است که فقط با آن ادا می‌شود؛ و وقت آن بعد از توقف در عرفات و بازگشت از مزدلفه است؛ اما طواف قدوم سنت است که چون بخواهد انجام می‌دهد و اگر بخواهد می‌تواند ترک کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۲۱۷ / ۱۰)

سؤال: آیا برای من جایز است که به کسی وکالت دهم تا به جای من طواف افاضه و وداع را انجام دهد، در صورتی که برای من میسر نباشد که به دلیل سن و سال بالا و ضعف سلامتی به مکه‌ی مکرمه بازگردم؟

پاسخ: نیابت در طواف افاضه و وداع جایز نیست؛ و کسی که از ادای آن عاجز و ناتوان باشد، برای ادای طواف (با هر وسیله‌ای) حمل می‌شود؛ بنابراین چنانکه در فتوا ذکر شد، باید به مکه بازگردید. وبالله التوفیق، وصلى الله على نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

ایام تشریق و رمی جمرات

سؤال: بر کسی که رمی جمرات را در وقت چاشت (ضحی) روز دوم عید انجام می دهد و بعد از آن متوجه می شود وقت رمی بعد از ظهر بوده است، چه چیزی واجب می شود؟

پاسخ: کسی که رمی جمرات را در روز دوم عید قبل از زوال انجام دهد، باید این کار را بعد از زوال همان روز تکرار کند؛ و اگر اشتباه خود را در روز سوم یا چهارم متوجه شد، رمی خود را بعد از زوال روز سوم یا چهارم تکرار کند، قبل از اینکه رمی روزی را انجام دهد که در آن است؛ و اگر بعد از غروب خورشید در روز چهارم متوجه شد، رمی نمی کند و باید گوسفندی را در حرم ذبح نموده و میان فقرا تقسیم کند.

سؤال: اینکه الله متعال می فرماید: ﴿فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ به چه معناست؟ این آیه را توضیح دهید.

پاسخ: الله متعال می فرماید:

﴿وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ ۚ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى ۗ﴾ [البقرة: ۲۰۳].

یعنی: «الله را در روزهای معین [= سه روز ایام تشریق (یازدهم تا سیزدهم ذی حجه)] یاد کنید؛ پس کسی که شتاب کند و طی دو روز [اعمال را انجام دهد،] گناهی بر او نیست؛ و کسی که تأخیر کند [و اعمال را در سه روز انجام دهد،] گناهی بر او نیست. [این حق اختیار،] برای کسی است که تقوا پیشه کند». مراد از «الایام المعدودات» در اینجا، ایام تشریق است که سه روز هستند: یازدهم و دوازدهم و سیزدهم ذوالحجه؛ بنابراین اگر کسی از حجاج، بعد از رمی جمرات در روز دوازدهم پس از زوال و قبل از غروب، منا را ترک کند، شتاب یا تعجیل نموده است؛ و کسی که در منا باقی بماند تا رمی جمرات را در روز

سیزدهم انجام دهد، تأخیر کرده است؛ و این کار افضل است، چون مطابق عمل پیامبر می باشد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۲۹۷)

سؤال: آیا قضا کردن رمی در صبح و قبل از زوال روز دوازدهم

جایز است، یا بعد از زوال به همراه رمی روز دوازدهم انجام دهد؟

پاسخ: رمی جمرات در ایام تشریق، فقط بعد از زوال خورشید

درست است و در صبح جایز نیست و ادا نمی شود؛ چون رسول خدا

صلی الله علیه و سلم فقط بعد از زوال رمی نموده و فرموده است:

«خذوا عني مناسککم»، یعنی: «مناسک خود را از پیاموزید». و کسی

که رمی کردن روزی را از دست داد و از او فوت شد، آن را در روز

بعدی و بعد از زوال انجام می دهد و قبل از رمی روز دیگر، ابتدا آن را

انجام می دهد و بعد از رمی جمره ی آخر، باز می گردد و سه جمره ی

مذکور را برای روز دوم رمی می کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۸۹)

سؤال: در یکی از سال‌ها حج نمودم و در روز دوم رمی جمرات را قبل از زوال انجام دادم، آیا با توجه به جهل و بی‌اطلاعی من نسبت به این مسأله، تکلیفی دارم؟

پاسخ: انجام رمی جمرات پیش از زوال در ایام تشریق، درست نیست؛ چون رسول خدا صلی الله علیه و سلم فقط بعد از زوال آن را انجام داده و فرموده است: «خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكُمْ»، یعنی: «مناسک خود را از بیاموزید». بنابراین باید فدیة‌ای به سبب رمی قبل از زوال پردازید که ذبح گوسفندی است که قربانی آن جایز باشد؛ در مکه ذبح می‌شود و میان فقرای حرم تقسیم می‌گردد و چیزی از آن را نمی‌خورد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۹۳)

سؤال: فردی فراموش نموده و تعدادی از سنگریزه‌های منا را با خود آورده است؛ به او گفته شده: کسی که از منا سنگریزه برداشته است، باید آنها را به مکه بازگرداند؛ لطفا در این زمینه راهنمایی کنید.

پاسخ: کسی که چیزی از سنگریزه‌های جمرات را با خود داشته

باشد، لازم نیست آنها را به منا بازگرداند؛ چون دلیلی برای این کار وجود ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۲۹۴)

سؤال: شخصی در حج، جمره‌ی عقبه را با هفت سنگریزه به یک بار رمی می‌کند.

پاسخ: بر کسی که در رمی جمره سنگریزه‌ها را به یکبار با هم پرتاب نموده، واجب است که رمی جمره را در ایام آن تکرار کند؛ چون باید رمی سنگریزه‌ها یکی پس از دیگری باشد؛ و رمی همه‌ی آنها با هم، به منزله‌ی پرتاب یک سنگریزه است؛ و اگر رمی را تکرار نکند، بر او واجب است که به خاطر ترک واجبی از واجبات حج خون بدهد؛ و خون عبارت است از ذبح گوسفندی در مکه که برای قربانی جایز باشد و در بین فقرای حرم توزیع گردد؛ و اگر توانش را نداشت، باید ده روز روزه بگیرد؛ فرقی نمی‌کند این ده روز را پشت سر هم یا به صورت پراکنده روزه بگیرد.

سؤال: خاله‌ام سال گذشته حج نمود اما در مورد رمی جمراتی که انجام داده، می‌گوید: وقتی سنگ‌ها را پرتاب کرده است، به سبب شلوغی ندیده که سنگ‌ها کجا افتاده‌اند؛ آیا در حوض افتاده‌اند یا نه؛ با این توضیح که احیانا به هنگام رمی، جمره را دیده است؛ در این صورت چه تکلیفی دارد؟ در این مورد به ما فتوا دهید؛ ماجور باشید.

پاسخ: یکی از شروط صحت رمی، افتادن سنگریزه‌ها در محل رمی (مرمی) است؛ اگر یقین دارد و مطمئن است که سنگریزه‌ها در حوض افتادند، سپس شک نموده است، در این صورت شک او تاثیری ندارد و رمی او درست است؛ و اگر شک دارد و مطمئن نیست که سنگریزه‌ها در وقت رمی در حوض افتاده باشند، در این صورت بر او واجب است که فدیة بدهد؛ و فدیة آن ذبح گوسفندی برای فقرای حرم می‌باشد؛ و اگر توانش را نداشت، ده روز روزه می‌گیرد.

سؤال: برخی از حجاج که خداوند هدایت‌شان کند، رمی جمرات را با هر چه می‌یابند، انجام می‌دهند، از کفش گرفته تا شیشه‌های خالی آب و ... آیا رمی آنان به سبب این کارشان باطل می‌شود یا به سبب جهل و بی‌اطلاعی‌شان مؤاخذه نمی‌شوند؟

پاسخ: رمی جمرات با کفش و شیشه و چیزهایی شبیه آنها جایز نیست؛ چون نامشروع است؛ و مخالف روش پیامبر صلی الله علیه و سلم می‌باشد؛ و رسول خدا صلی الله علیه و سلم رمی جمرات را با سنگریزه‌های کوچک اندکی بزرگ‌تر از نخود انجام داده و فرموده است: «خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكُمْ»، یعنی: «مناسک خود را از پیامبر بگیرید». و آنها با این کارشان گناهکار هستند؛ و هرکس آنها را در این وضعیت می‌بیند، باید آنان را نهی و نصیحت کند؛ اما رمی آنان با این کار باطل نمی‌شود، در صورتی که با سنگ‌های مشروع رمی کنند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۲۴)

سؤال: حکم کسانی که حج کردند و در ایام تشریق قصد تعجیل

داشته و جمرات سه گانه را در روز اول و همچنین روز دوم رمی کردند و سپس قبل از غروب خورشید در روز دوم به مکه رفتند و در مکه ماندند و روز سوم رمی نکردند چیست؟ آیا بر آنان خون واجب است یا نه؟

پاسخ: هرکس رمی جمرات سه گانه را در روز دوازدهم ذوالحجه انجام دهد و قصد تعجیل داشته باشد، قبل از غروب خورشید منا را ترک می کند که در این صورت رمی جمرات در روز سیزدهم بر او واجب نیست؛ و در این صورت فرقی نمی کند در مکه اقامت کند یا جای دیگری.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۳۵)

طواف وداع

سؤال: در شهر جده اقامت دارم و دائماً به مکه می مکرمه می روم؛ آیا بعد از حج، طواف وداع را انجام دهم یا آن را تا هنگام سفر به شهر خودم به تأخیر بیندازم؟ و آیا تأخیر طواف وداع کفاره ای دارد؟

پاسخ: چون حج نمودید، پس از حج به جده سفر نکنید تا طواف وداع را انجام دهید؛ و اگر قبل از طواف وداع سفر کردید، باید گوسفندی را در حرم ذبح کنید و چیزی از آن نخورید، بلکه خوراک فقرای حرم کنید؛ چون طواف وداع بعد از حج واجب است؛ به دلیل عمومیت حدیث ابن عباس رضی الله عنهما که می گوید: «به مردم امر شد که آخرین عمل شان طواف (وداع) خانه کعبه باشد و فقط در این مورد به زنی که وارد عادت ماهیانه شده، تخفیف داده شده است». صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است. و باید به درگاه الله متعال توبه کنید که قبل از طواف وداع به سوی جده خارج شدید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۳۰۳ / ۱۱)

سؤال: آیا برای حاجی جایز است که در ایام منا به طائف برود و بعد از بیست روز بازگردد و طواف وداع را انجام دهد؟

پاسخ: برای کسی که حج بیت الحرام را انجام می دهد جایز نیست که مسافرت کند تا اینکه اعمال حج و مناسک آن را انجام دهد که یکی از آنها طواف وداع است.

سؤال: آیا برای زنی که وارد عادت ماهیانه شده است یا در ایام خونریزی بعد از زایمان است (دچار نفاس است) و برای کسی که ناتوان و بیمار است، طواف وداع لازم است؟

پاسخ: طواف وداع بر زنی که وارد عادت ماهیانه شده است یا در ایام نفاس است، واجب نیست؛ اما کسی که عاجز و ناتوان است، حمل شده و با او طواف انجام می شود؛ بیمار نیز همچون فرد ناتوان است؛ و دلیل آن رهنمود نبوی است که می فرماید: «لَا يَنْفِرَنَّ أَحَدٌ مِنْكُمْ حَتَّى يَكُونَ آخِرَ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ»، یعنی: «نباید هیچ یک از شما سفر کند تا اینکه آخرین عمل او طواف (=طواف وداع) خانه کعبه باشد». و در صحیحین از ابن عباس رضی الله عنهما ثابت است که می گوید: «به مردم امر شد که آخرین کارشان طواف خانه کعبه باشد اما در این مورد به زنی که عادت ماهیانه شده، تخفیف داده شد». و حدیث دیگری بر این دلالت می کند که در باب طواف وداع، زنی که در حال نفاس است، همچون زنی است که وارد عادت ماهیانه شده است.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۳۰۷ / ۱۱)

سؤال: در حین طواف وداع بیمار شدم و طواف را متوقف نمودم و سایر دوستانم طواف خود را کامل کردند؛ و بعد از اینکه آنان طواف شان را به پایان رساندند، با یکی از آنها برای تکمیل باقی طوافم همراه شدم؛ و دوری از طواف وداع را فراموش کردم و زمانی متوجه آن شدم که به شهر خودم بازگشتم، آیا فدیهای یا تکلیفی متوجه من است؟

پاسخ: اگر از ترک نمودن دوری از طواف وداع اطمینان دارید، باید فدیة بدهید که ذبح گوسفندی در مکه است که قربانی آن جایز باشد و اینکه در بین فقرای حرم توزیع شود؛ و اگر توان فدیة نداشتید، باید ده روز روزه بگیرید.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۲۶ / ۱۰)

سؤال: حج نمودم و در روز دوم از ایام تشریق طواف وداع را بعد از عصر انجام دادم و شب را در مکه‌ی مکرمه باقی ماندم و صبح روز

بعد به طائف رفتم؛ لطفا راهنمایی کنید که آیا طواف وداعی که من و خانواده‌ام انجام دادیم، کفایت می‌کند یا باید کفاره پیردازم یا اینکه باید به همراه خانواده‌ام طواف وداع را تکرار کنیم؟ خداوند متعال به شما ثواب و پاداش عنایت کند، در این زمینه راهنمایی بفرماید.

پاسخ: کسی که در حج طواف وداع را انجام دهد و بعد از طواف برای مدت کوتاهی در مکه بماند، تکرار طواف وداع بر او لازم نیست؛ اما اگر اقامت بعد از طواف طولانی باشد، بر او لازم است که طواف را تکرار کند؛ و مادامی که شما بعد از عصر طواف وداع را انجام دادید و صبح روز بعد سفر کردید و سفرتان را بدون تکرار طواف انجام دادید، در این صورت بر هریک از شما یک دم واجب است که ذبح گوسفندی جایز برای قربانی در مکه می‌باشد که بین فقرای حرم تقسیم می‌شود؛ اما اگر به همراه شما زنی باشد که وارد عادت ماهیانه شده یا در وضعیت نفاس و خونریزی بعد از زایمان است، طواف وداع ندارد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۳۷)

سؤال: همسرم در سال گذشته حج نمود و حج او حج تمتع بود؛ همه‌ی مناسک حج را انجام داد جز طواف وداع؛ و سبب آن رسیدن عادت ماهیانه‌اش بود؛ و به این ترتیب طواف وداع را انجام نداد و پدرم او را به مسجدالحرام برد و وارد مسجد نمود و او هم کعبه‌ی شریف را نگاه کرد؛ حکم این کار چیست؟ بنده را راهنمایی کنید، خداوند متعال به شما اجر و پاداش عنایت کند.

پاسخ: طواف وداع از زنی که وارد عادت ماهیانه شده، ساقط می‌شود و تکلیفی بر عهده‌ی همسران نیست؛ به دلیل روایتی که از ابن عباس رضی الله عنهما ثابت است که می‌گوید: «به مردم امر شد که آخرین کارشان طواف خانه کعبه باشد اما در این مورد به زنی که وارد عادت ماهیانه شده، تخفیف داده شد». و از ام المومنین عایشه رضی الله عنها روایت است که می‌گوید: «حَاصَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيِّ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «أَحَابِسْتُنَا هِيَ؟» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا قَدْ كَانَتْ أَفَاضَتْ وَطَافَتْ بِالْبَيْتِ، ثُمَّ حَاصَتْ بَعْدَ الْإِفَاضَةِ. قَالَ: «فَلْتَنْفِرْ إِذَا»، یعنی: صفیه بنت حیی بعد از طواف افاضه وارد عادت ماهیانه شد؛ عایشه می‌گوید: این مسأله را برای رسول الله

صلی الله علیه و سلم ذکر نمودم که فرمود: «آیا او ما را نگه داشته است؟». گفتم: ای رسول خدا، صفیه طواف افاضه را انجام داده و خانه را طواف کرده است و پس از طواف افاضه وارد عادت ماهیانه شده است؛ رسول خدا فرمود: «بنابراین باید حرکت کند».

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۴۲)

سؤال: آیا هرکس بدون قصد و نیت عمره و حج وارد مکه شود و قصد خارج شدن از مکه را داشته باشد، باید طواف وداع را انجام دهد؟ و آیا عمره گزار باید طواف وداع انجام دهد، در صورتی که یک یا دو روز یا مانند آن در مکه بماند؛ آیا طوافی به نام طواف وداع از مصطفی صلی الله علیه و سلم وارد شده است یا هر طوافی که پس از آن خروج از مکه صورت بگیرد، طواف وداع است؟ لطفا در این زمینه به ما فتوا دهید، ماجور باشید و خداوند متعال شما را از بهشت محروم نکند. آمین.

پاسخ: طواف وداع فقط بر حجاجی واجب است که وقتی حج را انجام می دهند و قصد سفر کردن از مکه را دارند، آن انجام می دهند.

و دلیل آن حدیث ابن عباس رضی الله عنهما است که می گوید: «به مردم امر شد که آخرین کارشان طواف خانه کعبه باشد اما در این مورد به زنی که وارد عادت ماهیانه شده، تخفیف داده شد». صحت آن مورد اتفاق (بخاری و مسلم) است. و زنی که در وضعیت نفاس و خونریزی بعد از زایمان است، حکم همان زنی را دارد که وارد عادت ماهیانه شده است. اما طبق دیدگاه صحیح، طواف وداع برای کسانی که حاجی نیستند، واجب نیست؛ چون رسول خدا صلی الله علیه و سلم عمره گزاران را به آن امر نکردند. و طواف وداع برای حج، باید با نیت آن همراه باشد؛ چون عبادت و عمل است و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى»، یعنی: «اعمال و عبادت‌ها وابسته به نیت‌ها هستند و برای هرکس همان است که نیت کرده است». والله اعلم.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (١٠ / ٣٤٤)

سؤال: آیا بعد از طواف وداع، خرید برخی از ضروریات جایز است؛ و اگر کسی بعد از طواف خریدی داشته باشد، تکلیفی دارد؟

پاسخ: واجب این است که آخرین عمل از اعمال حاجی، طواف وداع باشد و پس از آن از مکه خارج شود؛ اما اگر زمان کوتاهی را در انتظار دوستانش یا جهت حمل وسایلش یا خرید برخی از نیازهایش باقی بماند، اشکالی متوجه او نیست.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۴۵)

سؤال: مردی از حجاج طواف وداع را در روز دوازدهم انجام می‌دهد و پس از آن به منا رفته و رمی جمرات را انجام می‌دهد، آیا طواف او صحیح است، چون قبل از رمی انجام داده است؛ این شخص که اهل جده است، چه تکلیفی دارد؟

پاسخ: کسی که پیش از رمی جمرات، طواف وداع را انجام دهد، کفایت نمی‌کند؛ چون باید طواف وداع آخرین اعمال حج باشد؛ و در صورتی که قبل از تکرار طواف وداع بعد از رمی، سفر کند، بر او واجب است که فدیهای در مکه ذبح کند و در بین فقرای حرم تقسیم نموده و چیزی از آن را نخورد؛ و باید گوسفندی باشد که شرایط قربانی را داشته باشد؛ و اگر از ذبح گوسفند ناتوان باشد، باید ده روز روزه بگیرد.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۴۵)

سؤال: آب زمزم به این توصیف می شود که ویژگی های متعددی دارد، آیا حدیث صحیحی در این موضوع وجود دارد؟

پاسخ: آب زمزم بهترین آب بر روی زمین است و صحیح ترین فضیلتی که برای آن وارد شده، روایت مسلم در صحیحش می باشد که رسول الله صلی الله علیه و سلم در مورد زمزم فرمودند: «إِنَّهَا مُبَارَكَةٌ وَإِنَّهَا طَعَامٌ طُعِمٌ»، یعنی: «زمزم آب با برکتی است و مغذی می باشد». و ابوداود با اسناد صحیح افزوده است که: «وَشِفَاءٌ سُقْمٌ»، یعنی: «و شفا دهنده ی بیماری است». و از رسول خدا صلی الله علیه و سلم روایت شده که فرمودند: «مَاءٌ زَمَزَمٌ لِمَا شَرِبَ لَهُ»، یعنی: «آب زمزم با هر نیتی که نوشیده شود، باعث اجابت آن است». به روایت امام احمد و ابن ماجه و دیگران.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۱۶۸)

فتاوی مربوط به زیارت مدینه نبوی

سؤال: اگر ان شاء الله در رمضان نیت عمره و زیارت شهر پیامبر صلی الله علیه و سلم کردم، چه توصیه‌ای برای من دارید؟

پاسخ: بار سفر بستن و نیت سفر کردن برای زیارت مسجدالنبی صلی الله علیه و سلم امری مشروع است اما برای زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و سلم و سایر قبور روا نیست؛ چرا که رسول خدا -صلی الله علیه و سلم- فرمودند: « لَا تُشَدُّ الرَّحَالَ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِي هَذَا، وَالْمَسْجِدِ الْأَقْصَى »، یعنی: «بار سفر (عبادت) بسته نمی‌شود مگر به سوی سه مسجد: مسجدالحرام، این مسجد من (مسجد نبوی) و مسجد الاقصی». اما برای کسی که مسجد نبوی را زیارت می‌کند، مشروع است که بر پیامبر صلی الله علیه و سلم و بر دو یارش ابوبکر و عمر رضی الله عنهما سلام کند؛ همچنین برای او مشروع است که قبرهای بقیع و شهدا را زیارت نموده و برای آنها دعا کند و رحمت بخواهد؛ و به این ترتیب یادآوری مرگ و رویدادهای بعد از آن کند؛ همچنین برای او مشروع است که مسجد قبا را برای نماز خواندن در آن زیارت کند؛ و دلیل آن احادیث وارد شده در این زمینه است.

سؤال: آیا برای حجاج مرد و زن لازم است که قبر رسول الله - صلی الله علیه و سلم - و بقیع و احد و قبا را زیارت کنند یا مخصوص مردان است؟

پاسخ: برای حجاج مرد و زن زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و سلم و بقیع جایز نیست، بلکه سفر نمودن برای زیارت قبور مطلقاً حرام است؛ و این کار نیز بر زنان حرام است ولو اینکه برای آن سفر نکرده باشند؛ چرا که رسول خدا صلی الله علیه و سلم فرمودند: «لَا تُشَدُّ الرَّحَالَ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِي هَذَا، وَالْمَسْجِدِ الْأَقْصَى»، یعنی: «(بار سفر) (عبادتی) بسته نمی شود مگر به سوی سه مسجد: این مسجد من (مسجد نبوی) و مسجد الحرام و مسجد الاقصی». به اتفاق بخاری و مسلم، و رسول الله صلی الله علیه و سلم زنانی را که به زیارت قبور می روند، لعنت کرده است؛ و برای زنان همین کفایت می کند که در مسجد نبوی نماز بخوانند و درود زیادی در مسجد و جاهای دیگر بر رسول الله صلی الله علیه و سلم بفرستند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الأولى (۱۱ / ۳۶۲)

سؤال: برادری دارم که به استقبال حجاج و عمره گزارانی می رود که نزد ما به مدینه منوره می آیند و آنها را به زیارت گاههایی می برد که برخی از آنها شرعی نیستند؛ و در برابر این کار مزدی مالی از آنها دریافت می کند که شرط کرده است؛ آیا این عمل او شرعا جایز است؟

پاسخ: این کاری که برادران می کند و حجاج و عمره گزاران را به اماکنی در مدینه منوره می برد که زیارت آنها جایز نیست، عملی حرام است؛ و باید او را نصیحت کنید که این کار را ترک کند.

فتاوی اللجنة الدائمة - المجموعة الثانية (۱۰ / ۳۹۰) به صورت

مختصر

فهرست

- ۲..... فتاوی حج، عمره و زیارت که عمره گزاران بسیار به آن نیازمند هستند
- ۲..... مبحث اول: فتاوی عمومی
- ۸..... مبحث دوم: فتاوی میقات ها
- ۱۳..... مبحث سوم: فتاوی احرام و ممنوعات آن
- ۲۵..... مبحث چهارم: فتاوی طواف
- ۳۴..... مبحث پنجم: فتاوی سعی
- ۳۵..... مبحث ششم: فتاوی خارج شدن از عمره بعد از ادای مناسک (یا تحلل)
- ۳۹..... فتواهی که حجاج به آنها نیاز دارند
- ۳۹..... حکم حج، جایگاه آن و نیابت در آن
- ۶۵..... فتاوی میقات ها و احرام
- ۸۲..... مبیت (شب ماندن) در منا
- ۸۳..... وقوف در عرفات
- ۸۵..... مبیت در مزدلفه
- ۸۸..... اعمال روز نحر (روز عید قربان)
- ۹۸..... ایام تشریق و رمی جمرات
- ۱۰۵..... طواف وداع

۱۱۵..... فتاویٰ مربوط به زیارت مدینه نبوی

۱۱۸ فهرست

رسالة الحرمين

پیام الحرمین

محتوای راهنما برای زیارت کنندگان مسجدالحرام و مسجدالنبی به زبان های مختلف

